

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena instytucjonalna)

**na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w
Poznaniu
dokonanej w dniach 12-14 marca 2012 r.**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

- prof. dr hab. Wojciech Bałus, członek PKA (przewodniczący)
- prof. dr hab. Wiesław Długokęcki, ekspert PKA
- prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski, ekspert PKA
- prof. dr hab. Stanisław Kondracki, ekspert PKA ds. jakości
- prof. dr hab. Bożena Stawoska-Jundziłł, ekspert PKA, przedstawiciel pracodawców
- mgr Beata Sejdak, ekspert formalno-prawny PKA
- mgr Ewelina Dyląg, przedstawiciel uczestników studiów doktoranckich
- Piotr Kulczycki, przedstawiciel Parlamentu Studentów RP

Informacja o wizytacji i jej przebiegu

Wizytacja zespołu oceniającego została przeprowadzana z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wydział Historyczny UAM spełnił wymogi określone w § 6 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej m.in. w wyniku otrzymania pozytywnych ocen jakości kształcenia dla większości prowadzonych kierunków studiów („historia sztuki” Uchwała Prezydium PKA nr 575/06 z dn. 07.09.2006 r., „historia” Uchwała Prezydium PKA nr 713/07 z dn. 06.09.2007 r., „archeologia” Uchwała Prezydium PKA nr 677/08 z dn. 25.09.2008 r., „etnologia” Uchwała Prezydium PKA nr 551/09 z dn. 02.07.2009 r. i „muzykologia” Uchwała Prezydium PKA nr 389/11 z dn. 02.06.2011 r.).

Wizytację rozpoczęło spotkanie z władzami Uczelni i Wydziału. Następnie członkowie zespołu przystąpili do pracy zgodnie z wcześniej ustalonym harmonogramem i podziałem zadań. Pierwszego dnia po południu odbyły się spotkania z pracownikami, studentami o doktorantami. Drugiego dnia kontynuowano wizytację. Odbyły się spotkania z pracodawcami i Wydziałowymi Zespołami Zapewnienia Jakości Kształcenia i Oceny Jakości Kształcenia, dokonano przeglądu bazy dydaktycznej. Trzeciego dnia kontynuowano prace zgodnie z harmonogramem, odbyło się spotkanie z pracownikami administracji i dokonano podsumowania wizytacji na spotkaniu z Władzami Uniwersytetu i Wydziału.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Strategia realizowana przez jednostkę*

Krótką prezentacją jednostki, jej pozycja w Uczelni.

Wydział Historyczny wydzielony został z Wydziału Filozoficznego, utworzonego w 1919 roku jako jeden z wydziałów założycielskich Wszechnicy Piastowskiej, przemianowanej w 1920 roku na Uniwersytet Poznański. Obecnie w ramach Wydziału funkcjonuje 5 instytutów oraz 1 katedra, a kadra liczy 218 pracowników. Wydział prowadzi kształcenie na 6 kierunkach studiów I i II stopnia usytuowanych w obszarze nauk humanistycznych i w praktyce realizowanych w poszczególnych jednostkach niższego szczebla (instytutach i katedrze) oraz na studiach III stopnie i studiach podyplomowych. Wydział posiada uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie archeologii, historii sztuki oraz etnologii, zaś w zakresie historii uprawnienia te ma Instytut Historii. Jednostka w ramach całego Uniwersytetu nie należy do wydziałów dużych, ale jest wyraźnie dostrzegalna poprzez jakość prowadzonych badań naukowych, współpracę z zagranicą i ofertę dydaktyczną. W wyniku ostatniej parametryzacji, Wydział otrzymał kategorię B, co przełożyło się niekorzystnie na poziom finansowania w ramach UAM.

Tabela nr 1 Liczba osób kształcących się w Uczelni i ocenianej jednostce

Forma kształcenia	Liczba studentów		Liczba uczestników studiów doktoranckich		Liczba słuchaczy studiów podyplomowych	
	uczelni	jednostki	uczelni	jednostki	uczelni	jednostki
studia stacjonarne	26524	2468	1093	165	-	-
studia niestacjonarne	12295	154	302	38	2650	117
RAZEM:	38819	2622	1395	203	2650	117

* - numeracja punktów odpowiada numerom *kryteriów głównych*, a podpunktów – numerom *kryteriów szczegółowych* określonym w Części II Załącznika do Statutu PKA pt. Kryteria oceny instytucjonalnej

Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że osoby studiujące w formie stacjonarnej z uwzględnieniem uczestników studiów doktoranckich stanowią 69% ogółu studentów Uczelni. W wizytowanej jednostce studenci stacjonarni stanowią 90% ogółu. Studenci Wydziału Historycznego stanowią 7% ogółu studiujących w Uczelni.

1). Ocena zbieżności strategii działalności i rozwoju jednostki z misją i strategią Uczelni, w szczególności w zakresie zapewnienia wysokiej jakości kształcenia i prowadzonych badań naukowych, a także związku z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym rynku pracy.

Misja UAM zakłada prowadzenie badań naukowych na światowym poziomie, jedność badań i kształcenia, kształtowanie dziedzictwa kulturowego, działanie na rzecz regionu i miasta, a także dalszą internacjonalizację uczelni. Misji tej odpowiada strategia rozwoju uczelni na lata 2009-2019, przyjęta przez Senat UAM w roku 2009, definiująca cztery główne cele: badania naukowe na najwyższym poziomie, najwyższą jakość kształcenia, otwarcie na otoczenie i nowoczesne zarządzanie. Zgodnie z tym dokumentem Wydział Historyczny

opracował swoją strategię na lata 2010-2019, mówiącą o dążeniu do zapewnienia badaniom naukowym najwyższego poziomu, budowie wysokiej jakości kształcenia, współpracy z miastem i regionem, poprawie bazy materialnej i dydaktycznej, rozszerzeniu zajęć w językach obcych dla studentów polskich i zagranicznych, wprowadzeniu zajęć specjalistycznych w współpracy z innymi wydziałami UAM i uruchomieniu nowych kierunków o charakterze interdyscyplinarnym w współpracy z innymi wydziałami. Wytyczne te są zgodne z misją i strategią Uniwersytetu i są stopniowo wcielane w życie. Powołano Wydziałową Komisję ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia, intensyfikowane są badania naukowe, we wstępnej fazie realizacji jest budowa nowej siedziby Wydziału, powstają nowe interdyscyplinarne kierunki, prowadzi się kursy w językach obcych. Wydział poprzez Biuro Karier uczestniczy w spotkaniach z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego.

2). Ocena czy koncepcja kształcenia obejmuje wszystkie poziomy i rodzaje studiów. Ocena spójności koncepcji kształcenia i działalności naukowo-badawczej jednostki z celami określonymi w jej strategii.

Koncepcja kształcenia na Wydziale Historycznym UAM opracowana została dla studiów I i II stopnia na wszystkich prowadzonych kierunkach i w pełni odpowiada obowiązującym jeszcze standardom dla archeologii, historii, historii sztuki, etnologii i wschodoznawstwa. Profil kształcenia, zakładający indywidualizację wymagań standardów, znajduje realizację w programach nauczania, te zaś zgodne są z deklarowaną sylwetką absolwenta. Właściwie określono też wymagania na poszczególnych specjalnościach. Koncepcja kształcenia opracowana też została dla wydziałowych studiów doktoranckich i wszystkich typów studiów podyplomowych. Zakładane tam cele kształcenia całkowicie odpowiadają tym poziomom edukacji, dla doktorantów przewidując doskonalenie metodologii i warsztatu badawczego, dla studiów podyplomowych zaś przedmioty nakierowane na zdobycie nowych umiejętności teoretycznych i praktycznych. Jednocześnie Wydział opracowuje nową koncepcję kształcenia, bazującą na wytycznych KRK, czyniąc to dla wszystkich poziomów i rodzajów studiów w terminach przewidzianych przez Prorektora ds. dydaktyki (mają one wejść w życie z dniem 1 października br.). We wszystkich przypadkach rodzaj prowadzonych studiów zgodny jest w zupełności z profilem badawczym instytutu lub katedry, gdzie realizowane jest kształcenie, a zakres prowadzonych prac naukowych pokrywa się z zakresem merytorycznym poszczególnych typów studiów. Odnosi się to również do studiów podyplomowych, których profil każdorazowo odpowiada specyfice jednostki prowadzącej. Badania naukowe podejmują problematykę odpowiadającą zasadniczym tendencjom w nauce światowej, czym wpisują się w strategię uczelni i jednostki, w wielu przypadkach skierowane są też na opracowanie dziedzictwa kulturowego miasta i regionu, znów zgodnie ze strategią.

3). Ocena czy strategia oraz koncepcja kształcenia i działalności naukowo-badawczej świadczą, iż jednostka identyfikuje swoją rolę i pozycję na rynku edukacyjnym, uwzględniając znaczenie jakości kształcenia.

Wydział Historyczny UAM, tak jak i cały Uniwersytet, dążą do prowadzenia badań naukowych na najwyższym poziomie i do kształcenia o wysokiej jakości. Cele te jasno zostały sprofilowane w strategii jednostki, zakładającej pozyskiwanie studentów poprzez ofertę edukacyjną na europejskim poziomie. Tak też odczytywana jest pozycja uniwersytetu i Wydziału na rynku edukacyjnym. Programy nauczania uwzględniają najnowsze wyniki badań w Polsce i na świecie, Wydział dba o zatrudnianie wysoko wykwalifikowanej kadry. Jednocześnie reaguje on na potrzeby rynku poprzez tworzenie nowych specjalności (np. specjalność operologiczna na muzykologii, specjalność cywilizacja anglo-amerykańska na

historii) oraz poprzez prowadzenie unikatowych na skalę krajową studiów podyplomowych („Ochrona i Zarządzanie Dziedzictwem Archeologicznym” w Instytucie Prahistorii, czy „Wiedza o Sztuce” w specjalnościach: konserwacja i wiedza o rynku antykwarycznym w Instytucie Historii Sztuki).

4). Ocena roli interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w formułowaniu i realizacji strategii jednostki, w tym budowaniu wysokiej kultury jakości kształcenia.

Udział przedstawicieli pracowników naukowych, doktorantów i studentów w formułowaniu i realizacji strategii jednostki należy ocenić jako w pełni właściwy. Jednostka umożliwia im równoprawny i znaczący udział w pracach organów kolegialnych oraz zasięga ich opinii we wszelkich sprawach, dotyczących badań naukowych, procesu kształcenia i zapewnienia jego jakości. Natomiast udział czynników zewnętrznych uznać należy za niewielki, wskazując jedynie na rozbudowane kontakty z muzeami, galeriami sztuki w odniesieniu do archeologii, historii sztuki i etnologii oraz ze szkołami, co przekłada się na jakość kształcenia pedagogicznego na kierunku historia.

Załącznik nr 3 Informacja o kierunkach studiów prowadzonych w jednostce oraz wynikach dotychczasowych ocen jakości kształcenia

Załącznik nr 4 Informacja o studiach doktoranckich i podyplomowych prowadzonych w jednostce oraz o uprawnieniach do nadawania stopni naukowych, w zakresie których nie są prowadzone studia doktoranckie

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) **W pełni:** strategia działalności i rozwoju Wydziału Historycznego UAM jest całkowicie zgodna z misją i strategią Uczelni i zapewnia osiąganie wysokich wyników w badaniach naukowych i w dydaktyce; zakłada ona również uwzględnianie potrzeb rynku pracy.
- 2) **W pełni:** koncepcja kształcenia opracowana została dla wszystkich typów i poziomów studiów, a obecnie jest dostosowywana do wymogów KRK. Badania naukowe w pełni realizują wytyczne strategii Wydziału.
- 3) **W pełni:** Wydział Historyczny identyfikuje swoją rolę na rynku edukacyjnym jako ogniwa uniwersytetu nastawionego na spełnianie wiodącej roli dydaktycznej i badawczej w regionie i Polsce.
- 1) **4). Znacząco:** interesariusze wewnętrzni w pełni uczestniczą w formułowaniu i realizacji strategii jednostki, natomiast zewnętrzni jedynie w bardzo niewielkim stopniu, co powinno ulec zmianie.

2. Skuteczność stosowanego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

1). Ocena struktury systemu, podziału kompetencji i odpowiedzialności. Ocena przejrzystości i efektywności struktury decyzyjnej w obszarze zarządzania jakością, prawidłowości i skuteczności podejmowanych działań oraz wpływu interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia.

Formalno-prawną podstawę działania Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu stanowi Uchwała Senatu

nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia. Nadzór nad Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia tj. Uczelnianym Systemem Zarządzania Jakością sprawuje Rektor. Funkcję koordynacji, nadzór nad wdrażaniem i funkcjonowaniem na szczeblu Uniwersytetu pełni Prorektor ds. Kształcenia, natomiast na szczeblu wydziałowym Dziekan.

W celu realizacji zadań wynikających z Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uczelni powołano Radę ds. Jakości Kształcenia (Zarządzenie Rektora nr 131/2009/2010 z dn. 11.02.2010 r. w sprawie powołania Rady ds. Jakości Kształcenia), którą tworzą: Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia. Prace obu Komisji koordynuje Pełnomocnik Rektora ds. Zarządzania Jakością Kształcenia. Określono szczegółowe zadania Rady ds. Jakości Kształcenia oraz zadania Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia, obejmujące opracowanie strategii zapewnienia jakości kształcenia, określenie procedur i polityki zarządzania jakością oraz zapewnienie i doskonalenie jakości kształcenia poprzez dostosowanie programów kształcenia do poziomów i efektów kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, a także wsparcie i monitorowanie działań wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia, przedstawianie Rektorowi propozycji działań mających na celu doskonalenie procesu kształcenia w Uczelni oraz przedstawianie Senatowi Uczelni corocznych sprawozdań z efektów funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia i wdrażania projektów działań podnoszących jakość kształcenia. Procedury działania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni zostały opisane w Zarządzeniu Rektora nr 322/2011/2012 z dn. 03.02.2012 r. w sprawie określenia procedur funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością, w którym przedstawiono zakres i odpowiedzialność za prowadzenie działań projakościowych, monitoring jakości kształcenia oraz doskonalenie jakości kształcenia, w tym także określono obowiązek sprawozdawczości z podjętych działań spoczywający na Radzie ds. Jakości Kształcenia i przewodniczących Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Dziekan Wydziału Historycznego UAM w Poznaniu powołał Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, którą tworzą dwa Zespoły: Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia. Określono skład osobowy obu zespołów z uwzględnieniem przedstawicieli studentów i doktorantów oraz ze wskazaniem zadań. Zadaniem powołanych Zespołów jest wdrażanie na wydziale procedur opracowanych przez uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia, służących zapewnieniu oraz doskonaleniu jakości kształcenia na poszczególnych kierunkach i formach kształcenia. W składzie każdego z zespołów uwzględniono przedstawicieli studentów i doktorantów. Z rozmów przeprowadzonych ze studentami i uczestnikami studiów III stopnia będącymi równocześnie członkami zespołów wynika, że zarówno studenci jak i doktoranci jako interesariusze wewnętrzni są zaangażowani w działania Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. **Podczas weryfikacji dokumentów stwierdzono jednak brak protokołów z posiedzeń Zespołów**, które pozwoliłyby na analizę powyższego zaangażowania.

Wpływ interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia jest zróżnicowany. Wyraźniej zaznaczony jest wpływ interesariuszy wewnętrznych. Nauczyciele akademicy stanowią trzon składu obu Zespołów Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, w której aktywnie uczestniczą też przedstawiciele studentów i doktorantów. Aktywność interesariuszy wewnętrznych jest duża i ich wpływ na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia ma dominujące znaczenie.

W czasie wizytacji zespół zauważył, że wiele z działań zmierzających do zapewnienia jakości kształcenia odbywa się poza obowiązującym Systemem Uczelnianym. Tradycja i zwyczaje w wizytowanej jednostce i podległych jej Instytutach mają większe znaczenie praktyczne niż formalnie obowiązujący Uczelniany Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia. Na przykład poszczególne instytuty przeprowadzają swoje własne i różne w każdym instytucie ankiety studenckie, które w opinii członków Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia mają większe znaczenie dla decyzji podejmowanych na Wydziale niż ankieta studencka wypełniana w ramach uczelnianego Systemu. Istotne znaczenie mają także nie objęte Systemem spotkania prodziekana Wydziału ds. studenckich wydziałowym samorządem studenckim, jak również indywidualne spotkania studentów z prodziekanem lub wicedyrektorami Instytutów, odpowiedzialnymi za sprawy studenckie. Przedstawiciele studentów wyrazili się pochlebnie o tych formach kontaktu stwierdzając, iż skutkują one często konkretnymi i skutecznymi działaniami naprawczymi ze strony władz Wydziału i Instytutów.

Inaczej przedstawia się sprawa z interesariuszami zewnętrznymi. Tych w zasadzie Wydział wyraźnie nie zdefiniował. Przedstawieni zespołowi wizytującemu nieliczni interesariusze zewnętrzni w większości (z nielicznymi wyjątkami) byli jednocześnie pracownikami Uczelni. Przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego nie wchodzi w skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, nie uczestniczą też w zespołach Rad Instytutu i Wydziału. Ich wpływ na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia jest raczej niewielki.

Oceniając strukturę systemu, podział kompetencji i odpowiedzialności oraz przejrzystości i efektywności struktury decyzyjnej w obszarze zarządzania jakością, tudzież prawidłowości i skuteczności podejmowanych działań, a także wpływu interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia zespół wizytujący stwierdził:

1. Struktura Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia wynikająca z Uchwał Senatu i Rady Wydziału jest wystarczająca i stwarza potencjalne możliwości zarządzania jakością kształcenia.
2. Rola interesariuszy wewnętrznych uwidacznia się głównie w działaniu Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia. Ocenę stopnia zaangażowania interesariuszy wewnętrznych w decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia utrudnia brak protokołów z posiedzeń zespołów.
3. Rola interesariuszy zewnętrznych i ich wpływ na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia jest niewielki. Przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego nie wchodzi w skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, nie uczestniczą też w zespołach Rad Instytutu i Wydziału.
4. W czasie wizytacji zespół zauważył, że wiele z działań zmierzających do zapewnienia jakości kształcenia odbywa się poza formalnie obowiązującym uczelnianym Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia. Działania te choć wykraczają poza System Uczelniany należy je uznać za skuteczne.

2). Ocena kompleksowości systemu – czy obejmuje wszystkie prowadzone w jednostce rodzaje studiów: I-II stopnia, w tym indywidualne międzyobszarowe, III stopnia (doktoranckie), podyplomowe, oraz uwzględnia wszystkie czynniki mające wpływ na jakość kształcenia.

Obowiązujący w UAM w Poznaniu System Zarządzania Jakością Kształcenia charakteryzuje się wysokim poziomem kompleksowości. Z zapisów Uchwały Senatu nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia wynika, że zakres jego działania obejmuje:

- analizę zgodności kierunku i profilu studiów z misją uczelni,
- doskonalenie zasad rekrutacji na studia pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia,
- analizę zgodności opisanych w programach kształcenia zakładanych efektów kształcenia z efektami kształcenia dla wskazanego obszaru kształcenia,
- weryfikację programów kształcenia, organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych, metod i form kształcenia oraz sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studenta,
- prawidłowość przypisywania punktów ECTS,
- opracowanie metod doskonalenia procesu kształcenia
- analizę jakości procesu kształcenia;
- badanie kariery zawodowej absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej, a także w przypadku studiów o profilu praktycznym dostosowanie efektów kształcenia uzyskanych w procesie kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- sprawdzanie i opracowanie metod doskonalenia jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego;
- analizę warunków socjalnych studentów i doktorantów;
- badanie i opracowanie metod poprawy mobilności poziomej i pionowej studentów i doktorantów;
- analizę i opracowanie metod doskonalenia systemu nagradzania nauczycieli akademickich, doktorantów i pracowników administracyjnych związanych z procesem dydaktycznym.

Zakres działania Systemu obejmuje zatem wiele obszarów doskonalenia jakości kształcenia i dotyczy zarówno studiów I II jak i III stopnia. Uwzględnia on wszystkie najważniejsze czynniki które mogłyby wpływać na jakość kształcenia. Uczelniany Zarządzania Jakością Kształcenia nie obejmuje natomiast studiów podyplomowych.

Ocena funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia tj.:

- doboru procedur i narzędzi służących do badania poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia, kryteriów i metod oceny, a także prawidłowości sekwencji procedur i ich przeprowadzania,
- metod analizy otrzymanych wyników, formułowanych ocen oraz planowania i realizacji działań w celu poprawy jakości kształcenia,
- mechanizmów weryfikacji wyników przeprowadzonych działań korygujących, naprawczych i doskonalących,

w odniesieniu do:

- a) stopnia realizacji efektów kształcenia,
- b) udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie badania i oceny poszczególnych czynników, a także analizy skuteczności działań naprawczych; udziału przedstawicieli rynku pracy w ustalaniu i ocenie efektów kształcenia,
- c) monitorowania losów absolwentów w celu badania zbieżności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy,
- d) programów i planów studiów, ich monitorowania i aktualizacji,

- e) **zasad oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy oraz weryfikacji efektów kształcenia,**
- f) **jakości kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia, w tym oceny dokonywanej przez studentów, doktorantów i słuchaczy, oraz realizowanej polityki kadrowej jednostki (doboru, weryfikacji, zapewnienia rozwoju kadry dydaktycznej),**
- g) **poziomu działalności naukowej jednostki, w szczególności w zakresie obszaru/obszarów wiedzy związanych z prowadzonym kształceniem,**
- h) **posiadanych zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej, oraz form/środków wsparcia studentów – administracyjnych, społecznych (powoływanie opiekunów lat, grup, organizowanie pomocy psychologicznej i prawnej, wsparcie przedsiębiorczości studenckiej itp.) i socjalnych.**
- i) **systemu informacyjnego tj. sposobów gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji w zapewnieniu jakości kształcenia.**
- j) **powszechnego/publicznego dostępu do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów.**

a) Odnośnie do *stopnia realizacji efektów kształcenia*. Stopień realizacji efektów kształcenia trudno jest ocenić. Uczelnia nie opracowała jeszcze systemu weryfikacji efektów kształcenia i jest w fazie ich definiowania stosownie do Krajowych Ram Kwalifikacji. Natomiast efekty zdefiniowane z sylwetce absolwenta są w pełni realizowane na historii, historii sztuki, etnologii i muzykologii. Konstrukcja programów studiów I i II stopnia umożliwia tam osiągnięcie wszystkich zamierzonych celów dydaktycznych poprzez właściwy dobór przedmiotów i ich poprawną sekwencję. Zajęcia prowadzone są przez specjalistów i kończą się bądź egzaminami, bądź zaliczeniami, w większości na ocenę. Ważną rolę odgrywają prace pisemne (roczne, seminaryjne), dyskutowane i oceniane przez prowadzących. Istotny jest udział zajęć o charakterze ćwiczeniowym i praktycznym, gdzie na oryginalnym materiale badawczym weryfikowane i doskonalone są umiejętności studentów (objazdy, wykopaliska, badania terenowe). Elementem oceny i weryfikacji efektów kształcenia jest też stosowane obecnie badanie jakości prac dyplomowych i ich adekwatności do programu kształcenia oraz nagradzanie najzdolniejszych absolwentów. Warto odnotować też stałą poprawę jakości kształcenia poprzez analizę i doskonalenie programów nauczania. Najlepiej jest to widoczne na najmłodszym kierunku Wydziału, wschodoznawstwie, gdzie doskonalone są sylabusy, a program nauczania podlega zmianom wynikającym z analizy efektów osiągniętych przez studentów (egzamin, prace pisemne). Na studiach III stopnia ocena dokonywana jest poprzez zaliczenie przedmiotów oraz roczne sprawozdania doktorantów, poparte opiniami promotora (przed otwarciem przewodu opiekuna).

b) Odnośnie do *udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie badania i oceny poszczególnych czynników, a także analizy skuteczności działań naprawczych; udziału przedstawicieli rynku pracy w ustalaniu i ocenie efektów kształcenia* zespół stwierdza, że rola interesariuszy wewnętrznych uwidacznia w pracach Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia, w których biorą udział zarówno nauczyciele akademicy jak również przedstawiciele studentów i doktorantów. Na Wydziale funkcjonuje rozbudowany system ankiet studenckich zbierających informacje istotne w badaniu poszczególnych czynników doskonalenia jakości kształcenia. Studenci wypełniają ankietę elektroniczną, przetwarzaną centralnie w ramach Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia ale też papieroweankiety rozprawdane dodatkowo w instytutach. Podczas spotkania z uczestnikami studiów

doktoranckich zwrócono szczególną uwagę na fakt, iż poza badaniem uczelnianym na Wydziale Historycznym nie jest prowadzona ewaluacja studiów III stopnia, która zawierałaby ocenę zajęć studiów III stopnia. Zdaniem doktorantów wprowadzenie ankietyzacji umożliwiłoby uwzględnianie opinii środowiska doktorantów odnośnie funkcjonowania studiów III stopnia w jednostce, czego wynikiem mogłaby być np. modyfikacja programu studiów. W uczelnianym raporcie z badania studiów III stopnia w roku akad. 2009/2010 oraz 2010/2011 zwraca uwagę niski procent odpowiedzi uzyskanych od doktorantów - 12 % zarówno w skali całej uczelni, jak i w podziale na jednostki – Wydział Historyczny (2009/2010) – 2 respondentów, (2010/2011) – 4 respondentów.

W dokumentacji instytutowej znajdują się mniej czy bardziej wyczerpująco opracowane raporty zestawiające wyniki ankiet. Trudno jest jednak jednoznacznie określić, w jakim stopniu wpływają one na modyfikację procesu kształcenia i prowadzenie działań naprawczych. W Wyciągach z posiedzeń Rady Wydziału są nieliczne ślady wprowadzanych modyfikacji: przesunięcia przedmiotów, skracanie lub rozbudowywanie programu studiów o nowe moduły. Śladem weryfikacji treści ankiet niewątpliwie są Rekomendacje Rady d/s Jakości Kształcenia dotyczące doskonalenia jakości kształcenia UAM, zawierające propozycje działań na rzecz doskonalenia jakości kształcenia takie jak: podniesienie ilości respondentów biorących udział w badaniach ankietowych i dopracowywanie systemu ankiet Wydziałowych.

Jak już wcześniej wspomniano Uczelniany Zarządzania Jakością Kształcenia nie obejmuje studiów podyplomowych. Na wydziale słuchacze studiów podyplomowych są jednak włączani w proces badania i oceny funkcjonowania studiów podyplomowych. Odbywa się to w drodze ankietowania. Elementem powszechnie stosowanej ewaluacji we wszystkich Instytutach prowadzących studia podyplomowe jest ankietowanie słuchaczy po każdym zakończonym semestrze. Ocenie podlegają cele i założenia prezentowanego modułu/przedmiotu; osiągnięte umiejętności; stopień pogłębienia wiedzy z zakresu danego przedmiotu (wiadomości, zasady, procedury); sposób prowadzenia zajęć; stopień aktywności. W trakcie spotkań z zespołem wizytującym kierownicy studiów podyplomowych informowali, że ankietowanie odbywa się na ostatnich zajęciach z danego przedmiotu i uczestniczą w nim wszyscy słuchacze obecni na zajęciach.

Udział interesariuszy zewnętrznych w procesie badania i oceny czynników zewnętrznych, jak i udział przedstawicieli rynku pracy w ustalaniu efektów kształcenia jest jak już wcześniej sygnalizowano niewielki, gdyż nie uczestniczą oni w żadnych strukturach formalnych badających efekty kształcenia na Wydziale. Dostrzeżono jedynie pewne działania nieformalne prowadzone na poziomie instytutów, które nawiązują kontakty z osobami zapraszanyymi spoza Uczelni zewnątrz. Często są to przedstawiciele pracodawców rekrutujący się z placówek muzealnych, naukowo-badawczych, w których prowadzone są zajęcia merytoryczne i praktyki w oparciu o wcześniej ustalone zasady współpracy (zawarte umowy formalne i nieformalne).

c) W zakresie *monitorowania losów absolwentów należy stwierdzić, że Jednostka nie prowadzi systemowego badania losów absolwentów i nie ma systemu monitorującego losy absolwentów.* Z zapisów Uchwały Senatu nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia wynika wprawdzie, że w zakres jego działania wchodzi m.in.: „*badanie kariery zawodowej absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej...*” ale nie znajduje to odzwierciedlenia w działaniach podejmowanych na Wydziale. W Raporcie samooceny można przeczytać „*Szczególnie trudne w przypadku wielokierunkowego wydziału*

humanistycznego jest monitorowanie szeroko pojętego rynku pracy. Najlepsze efekty osiągamy w kontaktach ze szkołami woj. wielkopolskiego, z którymi współpracujemy od wielu lat na gruncie Olimpiady Historycznej oraz organizacji praktyk zawodowych, podobnie można ocenić współpracę z niektórymi placówkami muzealnymi. **Bliższa współpraca z pracodawcami w ujęciu szerszym dopiero się rozpoczyna**". Czynności, jakie podejmuje uczelniane Biuro Karier, które jest zobowiązane do prowadzenia takich działań obejmują monitorowanie losów studentów całej Uczelni, a nie konkretnego wydziału, czy instytutu. Stąd uzyskane tą drogą informacje i dane w żaden sposób nie ukazują absolwentów analizowanej Jednostki. Raporty zamieszczone na głównej stronie Uczelni nie wskazują na zbyt rozległą populację ankietowanych około 6-10%, trudno więc mówić o obiektywnych wynikach i wnioskach.

Trzeba jednak zauważyć, że pewne działania umożliwiające gromadzenie informacji o losach absolwentów są podejmowane na poziomie instytutów i mogą być źródłem informacji o absolwentach. Ciekawą inicjatywą jest na przykład Galeria Absolwentów (zasłużonych) na stronach Instytutu Historii Sztuki, która wpisuje się w szerszą, Uczelnianą inicjatywę Stowarzyszenia Absolwentów UAM. Są też inicjatywy na poziomie Instytutów jak na przykład organizacja zjazdów absolwentów.

d) Odnośnie do *programów i planów studiów, ich monitorowania i aktualizacji zespół wizytujący stwierdził, że prowadzona jest bieżąca analiza planów i programów nauczania, a jej wyniki są podstawą do bieżących korekt programów kształcenia*. Ocena i weryfikacja programów studiów prowadzona jest na bieżąco poprzez okresowy przegląd dokonywany przez Kierowników Zakładów, Wicedyrektorów Instytutów ds. dydaktycznych w porozumieniu z Radami Instytutów oraz powołaną przez Radę Wydziału Radę Programową, a także poprzez opracowywanie oraz analizowanie planów i programów nauczania przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji.

W zakresie doskonalenia programów kształcenia w Instytutach działają komisje dydaktyczne złożone z pracowników reprezentujących wszystkie wiodące specjalizacje, które w miarę potrzeb układają i weryfikują programy studiów ze względu na ich zgodność z obowiązującymi przepisami. Obecnie kierunki studiów podlegają weryfikacji pod kątem dostosowania programów studiów do Krajowych Ram Kwalifikacji

W wizytowanej jednostce studenci mają możliwość konsultacji i uzyskania szczegółowej porady dotyczącej konkretnego programu studiów oraz uczestniczą w pracach komisji dydaktycznych. Brak jest jednak wyraźnego zaangażowania doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych w proces tworzenia i weryfikacji programów nauczania na interesujących ich kierunkach studiów. Obecnie na Wydziale rozpoczęły się prace nad zmianami w programie studiów III stopnia, zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji. Wydziały UAM do końca kwietnia zobowiązane są do dostosowania efektów kształcenia na studiach doktoranckich do specyfiki wydziału i poszczególnych specjalności. Pismo z opisem działań i zaproszeniem do dyskusji skierowane przez Kierownika Studiów Doktoranckich do Dyrektorów Instytutów nie uwzględnia uczestników studiów III stopnia. Przedstawiciel doktorantów nie został także zaproszony na pierwsze spotkanie w powyższej sprawie.

e) Odnośnie do *zasad oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy i weryfikacji efektów kształcenia*. **W raporcie samooceny nie opisano zasad oceniania studentów, doktorantów i słuchaczy oraz weryfikacji efektów kształcenia** pisząc jedynie że „Weryfikacja osiągniętych efektów kształcenia oraz zasad oceniania odbywa się w obrębie

poszczególnych Instytutów kierunkowych i funkcjonujących tam zespołów dydaktycznych". Z informacji zebranych w czasie wizytacji wynika, że prace nad metodami weryfikacji efektów kształcenia jeszcze trwają. Z informacji uzyskanych w instytutach wynika, że Wydział stosuje typowy także dla innych uczelni system oceny studentów opierający się na planowym uzyskiwaniu zaliczeń przedmiotów obowiązkowych oraz wybieralnych dla danego semestru poprzez kolokwia, sprawdziany, referaty i egzaminy.

Stosowane dotychczas metody weryfikacji efektów kształcenia nie odbiegają od stosowanych na innych uczelniach o podobnym profilu kształcenia. Efekty kształcenia weryfikowane są głównie w trakcie kolokwiów zaliczeniowych, których wyniki wyrażane są oceną na stopień, a którymi kończą się w zajęcia typu ćwiczenia, konwersatoria, laboratoria i lektoraty, jak również w trakcie egzaminów, którymi kończą się wykłady. Wykłady są w znakomitej większości prowadzone przez samodzielnych pracowników nauki, a prowadzący sprawują na bieżąco kontrolę nad młodszymi pracownikami odbywającymi ćwiczenia i konwersatoria. Po zakończeniu danego kursu, na który składają się z reguły: wykład, ćwiczenia i konwersatoria, wykładowcy przeprowadzają analizę efektów kształcenia w oparciu o wyniki egzaminu. Elementem oceny i weryfikacji efektów kształcenia jest też badanie jakości prac dyplomowych i ich adekwatności do programu kształcenia oraz nagradzanie najzdolniejszych absolwentów

Na studiach doktoranckich ocena efektów kształcenia dokonywana jest w formie zaliczeń rocznych. Warunki uzyskania zaliczenia określa Regulamin Studiów Doktoranckich przyjęty Uchwałą nr 52/2006 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 24 kwietnia 2006 r. wraz późniejszymi zmianami. Uczestnicy studiów III stopnia składają sprawozdania roczne wraz z opinią promotora, indeksem i kartą okresowych osiągnięć do 30 czerwca za dany rok akademicki. Ponadto zajęcia dydaktyczne objęte planem studiów doktoranckich są podpisywane na karcie zaliczeniowej i w indeksie przez promotora i dyrektora instytutu ds. dydaktycznych. Ocenie podlegają osiągnięcia naukowe (publikacje, udział w konferencjach, granty, nagrody, wyróżnienia i działalność popularnonaukowa). Promotor jest zobowiązany do przedstawienia opinii o stanie zaawansowania rozprawy z jednoczesną deklaracją czy w jego ocenie realne jest zakończenie pracy doktorskiej w regulaminowym czasie. Ocenia się także osiągnięcia z poszczególnych przedmiotów objętych programem studiów doktoranckich oraz ostateczny efekt studiów doktoranckich (jakość przygotowanej przez doktoranta rozprawy doktorskiej). Doktoranci nie zgłaszali zastrzeżeń do zasad oceniania, wyrażając opinię iż zastosowane kryteria sprzyjają przejrzystości i transparentności oceny.

Na studiach podyplomowych efekty kształcenia zakładane podlegają ewaluacji w toku całych studiów w ramach oceny bieżącej i sumującej realizowanych przedmiotów, bądź praktyk. Podstawą oceny są prace zaliczeniowe w postaci opracowania projektu eksperckiego, kuratorskiego, dydaktycznego lub konserwatorskiego, prezentacje zespołowe oraz indywidualne wykonywane w trakcie ćwiczeń, warsztatów lub praktyk. Zasady oceniania słuchaczy studiów podyplomowych przedstawione są na stronach instytutowych. Instytuty samodzielnie określają tryb i zasady zaliczenia modułów/przedmiotów i wymagania dotyczące dyplomowania.

Osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia nie bada niestety Uczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia mimo, że jest to jednym z jego zadań zapisanych w Uchwale Senatu nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia „*weryfikacja programów kształcenia, organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych, metod i form kształcenia oraz sposobów weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych przez studenta*”.

f) Odnosnie do jakości kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia, w tym oceny dokonywanej przez studentów, doktorantów i słuchaczy, oraz realizowanej polityki kadrowej jednostki należy stwierdzić, że **Wydział spełnia wymagania w zakresie kadry dydaktycznej i zapewnia obsadę kadrową dla poszczególnych kierunków studiów.** Analiza raportów z wizytacji programowych pozwala stwierdzić, że na wszystkich akredytowanych kierunkach studiów Wydziału Historycznego spełnione są wymagania minimum kadrowego. O jakości kadry dydaktycznej i poziomie dydaktyki Wydział może wnioskować na podstawie przeprowadzanych ankiet studenckich. Badania prowadzone w ramach systemu uczelnianego odbywają się w formie elektronicznej ankiety, prowadzonej przy pomocy programu „Ankieter”. Badanie przeprowadza się corocznie w semestrze letnim. Ankieta dotyczy procesu kształcenia, w tym poszczególnych zajęć i sposobu ich prowadzenia, a także oceny studentów oraz sposobów ich wspierania. Ankieta ta nie cieszy się jednak dużą popularnością i w opinii przedstawicieli Wydziału Historii jej przydatność diagnostyczna nie jest duża. Z Raportu Rady ds. Jakości Kształcenia z badań prowadzonych w okresie 15.05-30.06.2011 r. wynika, udział odpowiedzi zwrotnych wynosił zaledwie 18% wśród studentów studiów stacjonarnych oraz 15% wśród studentów studiów niestacjonarnych. Wyniki tych badań są opracowywane przez Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia i przedstawiane w postaci raportu oraz upowszechniane poprzez stronę internetową z uwzględnieniem podjętych działań naprawczych.

Ankietyzacja zajęć dydaktycznych odbywa się też na poziomie instytutów. Należy stwierdzić, że sposób przeprowadzania ankiety w instytutach, podobnie jak w przypadku innych elementów systemu oceny jakości kształcenia, budzi sporo zastrzeżeń z powodu braku dostatecznej ilości znamion formalności procesu. W informacji przedstawionej przez instytuty na temat sposobu przeprowadzania ankiety nie ma odwołań do dokumentów, wydanych przez odpowiednie organy, a określających zasady przeprowadzania badania. W większości instytutów brak jest opracowań podsumowujących wyniki ankiet, zawierających analizę uzyskanych wyników. Przedstawione przez instytuty wzory ankiet mogą budzić zastrzeżenia, jak np. umieszczenie pytań dotyczących średniej ocen uzyskanych przez wypełniającego arkusz w poprzednim semestrze, jak również pytanie o ilość opuszczonych przez niego zajęć. W niektórych ankietach, zamiast pytań pojawiają się stwierdzenia, które mogą sugerować odpowiedź uczestnikowi badania. Jednocześnie brak jest większej ilości pytań otwartych, które byłyby szansą poznania opinii studentów na szczegółowe tematy, na przykład pytania o najciekawsze i najmniej ciekawe zajęcia z cyklu dydaktycznego. W opinii studentów, kwestionariusze ankiet nie podlegają żadnej ewaluacji, ich wzory pozostają niezmiennie na przestrzeni lat, a przed przeprowadzeniem ankiety brak jest konsultacji z przedstawicielami studentów w sprawie ich kształtu.

Większość instytutów Wydziału przeprowadza swoje własne ankiety przedstawiane w formie papierowej na ostatnich zajęciach w cyklu dydaktycznym. Studenci wypełniają ankietę pod nieobecność nauczyciela i w zaklejonych kopertach odnoszą je do sekretariatu. Taka forma ankiety wydaje się właściwa. Frekwencja w ankietach instytutowych waha się od 30% do 50% studentów. Studenci wizytowanej jednostki, pytani o proces ankietyzacji zapewnili, że czują się bezpiecznie jeśli chodzi o zapewnienie anonimowości badania. Byli jednak sceptyczni co do przydatności ankietyzacji, gdyż w większości przypadków nie widzą efektów przeprowadzanego badania. Przedstawiciele studentów w Radzie Wydziału stwierdzili, że badania nie są dostatecznie precyzyjnie podsumowywane na posiedzeniach Rady. Stwierdzili również, że wyniki ankiet są wykorzystywane praktycznie jedynie do okresowej oceny nauczyciela akademickiego. Władze Wydziału na razie nie widzą jednak

możliwości pełniejszego przedstawiania wyników ankiet. W Programie Naprawczym z 2010 roku zawarto propozycję nagradzania najwybitniejszych nauczycieli akademickich w dwóch procedurach: przez Władze Wydziału i Instytutu, a także przez Samorząd Studencki. Najprawdopodobniej więc wyniki ankiet w najbliższej przyszłości będą mogły posłużyć jako bardziej skuteczne narzędzie doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale.

Hospitacje zajęć są mniej liczne i związane głównie z przedłużeniem zatrudnienia, hospitacje doktorantów i hospitacje szkoleniowe. Hospitacje interwencyjne są rzadziej prowadzone.

Na studiach doktoranckich Wydział Historyczny angażuje zasoby kadrowe o najwyższych kwalifikacjach. Zarówno przedmioty obowiązkowe, jak i fakultatywne prowadzone są głównie przez profesorów oraz doktorów habilitowanych, wybitnych specjalistów z poszczególnych obszarów tematycznych. Kandydat na studia doktoranckie sam wybiera opiekuna naukowego. Doktorant wspólnie z opiekunem ustala ramy dla projektu doktorskiego. Po ewentualnym przyjęciu na studia doktoranckie doktorant ma prawo zmienić opiekuna naukowego. Temat rozprawy, a nawet jej zakres może zostać gruntownie zmieniony po ustaleniach podjętych przez doktoranta i opiekuna naukowego. Opiekun naukowy odpowiada za właściwe formowanie doktoranta, przebieg jego rozwoju naukowego oraz dydaktykę. Z zasady większość działań takich jak dydaktyka, staże naukowe i granty ustalane są wspólnie. Doktoranci pozytywnie oceniają kompetencje kadry naukowo-dydaktycznej, prowadzącej zajęcia na studiach doktoranckich.

Na studiach podyplomowych uczą pracownicy instytutów lub instytucji partnerskich, z którymi zostały podpisane umowy o współpracę na etapie powstawania kierunku studiów (część osób reprezentuje zarówno Uczelnię jak i pracodawców). W przypadku Wydziału Historycznego szeregi wykładowców zasilono pracownikami: muzeów, antykwariuszy, konserwatorów, pracowników Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Ocenę kadry pośrednio dokonują słuchacze przez ankiety ogólne dotyczące oceny studium. Posiłkowanie się kadrą zewnętrzną jest korzystne dla specjalistycznych studiów podyplomowych.

Ważnym narzędziem polityki kadrowej jest okresowa ocena nauczycieli akademickich. Ocena pracowników naukowo-dydaktycznych odbywa się pod nadzorem Zespołu Oceniającego Nauczycieli Akademickich, zajmującego się postępowaniem naukowym kadry pod kątem osiągnięć naukowych i dydaktycznych. Zgodnie z zapisami Statutu Uczelni podstawę oceny nauczyciela akademickiego stanowi jego dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny, przy czym elementem oceny dotyczącej wypełniania przez nauczyciela akademickiego obowiązków dydaktycznych jest opinia studentów wyrażona w anonimowych ankietach.

Godnym uwagi jest fakt, że Uczelnia podejmuje działania zmierzające do oceny jakości kadry wspierającej proces kształcenia. Na Wydziale prowadzona jest ocena pracowników nie będących nauczycielami akademickimi. Wyraża się ona w ocenie pracy pracowników dziekanatu w formie ankiety ogólnowydziałowej. Za przeprowadzenie badania odpowiedzialny był Samorząd Studentów. Wyniki oceny zostały opracowane w postaci raportu i zaprezentowane Radzie ds. Jakości Kształcenia. Uczelnia stosuje system premiowania wyróżniających się nauczycieli akademickich i pracowników obsługujących proces dydaktyczny oraz studentów i doktorantów poprzez przyznawanie nagród Rektora.

g) Odnośnie do *poziomu działalności naukowej jednostki* należy stwierdzić, że obowiązujący w UAM w Poznaniu System Zarządzania Jakością Kształcenia nie zawiera uregulowań nakazujących badanie i weryfikację poziomu działalności naukowej jednostki

oraz nauczycieli akademickich pod kątem doskonalenia jakości kształcenia. W raporcie samooceny jak również w dokumentach załączonych podczas wizytacji nie przedstawiono mechanizmów weryfikacji tematyki i poziomu prowadzonych badań naukowych w znaczeniu ich adekwatności do prowadzonych kierunków studiów I, II i III stopnia oraz studiów podyplomowych. Natomiast profil dyplomowania i ukształtowanie sylwetki absolwenta na studiach I i II stopnia znajdują zakorzenienie w kierunkach prowadzonej działalności naukowej. Także profil poszczególnych studiów podyplomowych odpowiada prowadzonym w poszczególnych instytutach badaniom.

h) Odnosnie do *posiadanych zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz form i środków wsparcia studentów*. System Zarządzania Jakością Kształcenia w UAM nie precyzuje narzędzi służących badaniu i weryfikacji posiadanych zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej, a w przypadku Wydziału Historycznego takie badanie i podjęcie działań naprawczych byłoby bardzo wskazane. Z informacji zebranych podczas wizytacji wynika bowiem, że lokalowa baza dydaktyczna i wyposażenie, którym Wydział dysponuje, nie zapewnia optymalnych warunków do prowadzenia zajęć i nie gwarantuje właściwego procesu dydaktycznego oraz rozwoju naukowego. Brakuje przede wszystkim specjalistycznych laboratoriów i pracowni naukowych.

Z zapisów Uchwały Senatu nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia wynika natomiast, że zakres tego systemu obejmuje analizę warunków socjalnych studentów i doktorantów. Wsparcie socjalno-bytowe studentów i doktorantów reguluje regulamin przyznawania pomocy materialnej studentom oraz doktorantom Uniwersytetu. Przyznawane są też stypendia Rektora dla najlepszych studentów. Program przyznawania stypendiów naukowych dla doktorantów, umożliwi wsparcie prowadzonych przez nich badań. W 2012 roku takie stypendia otrzymało 18 wyróżniających się doktorantów, w tym 2 z Wydziału Historycznego.

Działania w zakresie wsparcia studentów i doktorantów uwzględniają udział i opinię studentów. Przedstawiają ją oni poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Wydziału i wydziałowy Samorząd Studencki, który porusza tematy związane z zasobami materialnymi jednostki podczas spotkań z Dziekanem. Studenci otrzymują informację zwrotną w tym zakresie. Słuchacze Studiów podyplomowych wspierani są przez Władze Uczelni na szczeblu Rektora, Wydziału i instytutu przez powołanie Kierownika studiów Podyplomowych, który ma czuwać nad prawidłowym przebiegiem procesu studiów. Wspierają go zastępca kierownika studiów podyplomowych oraz sekretarz. Jeśli konieczne jest prowadzenie praktyk, powołuje się dodatkowo opiekuna praktyk z ramienia instytutu i pracodawcy. Pomoc psychologiczna i prawna organizowana jest przez ogólnouczelniany zespół pracowników Biura Karier UAM zajmujących się m.in. organizowaniem indywidualnych porad oraz szkoleń ułatwiających start w życie zawodowe, wspierającą przedsiębiorczość już na etapie studiów. W raporcie samooceny jak również w materiałach załączonych podczas wizytacji **nie udokumentowano jednak działania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia w tym zakresie. Nie przedstawiono narzędzi Systemu służących badaniu infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz posiadanych zasobów materialnych, a także badania efektywności stosowanych form i środków wsparcia studentów.**

i) Odnosnie do *systemu informacyjnego tj. sposobów gromadzenia, analizowania i wykorzystywania informacji w zapewnieniu jakości kształcenia*. Dane wynikające z działania uczelnianego systemu ankiet studenckich gromadzone są i przetwarzane w formie

elektronicznej przy pomocy programu „Ankieter”. Wyniki z przeprowadzonych badań są szczegółowo opracowywane w postaci raportu przez Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia i upowszechniane poprzez stronę internetową wraz z uwzględnieniem podjętych działań naprawczych, służą podnoszeniu poziomu kształcenia. Udostępniane są one członkom Komisji Oceniającej Nauczycieli Akademickich, a także bezpośrednim przełożonym ocenianych nauczycieli. Otrzymują je też osoby biorące bezpośredni udział w badaniu i nauczyciele akademicy, których zajęcia były oceniane.

Dane dotyczące innych działań podejmowanych w celu doskonalenia jakości kształcenia gromadzone są i wykorzystywane na poziomie instytutów a nawet katedr. Formy i sposoby gromadzenia i wykorzystywania tych danych są niestety zróżnicowane i nie zawsze mają cechy działania systemowego.

j) *Odnosnie powszechnego/publicznego dostępu do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów.* Głównym źródłem informacji o programach studiów są strony internetowe Wydziału i instytutów. Programy studiów są dostępne w języku polskim i angielskim (np. Instytut Prahistorii). Zawierają one informacje dotyczące nazw przedmiotów, ich rodzajów, liczby godzin, liczby punktów ECTS oraz formy zaliczenia. Ponadto dostęp do programów nauczania dla pracowników i studentów możliwy jest także przez program obsługi elektronicznej studiów USOS, z którym połączony jest katalog ECTS. Katalog ECTS UAM jest włączony w ogólnopolską sieć takich katalogów. Wszystkie przedmioty programów studiów I i II stopnia są wpisane do katalogu ECTS, a większość z nich posiada już opisy zgodne z KRK. Informacje na temat kształcenia i uzyskiwanych kwalifikacji upowszechniane są poprzez informatory, strony internetowe Uczelni, Wydziału, a także Instytutów z wyszczególnieniem oferty dydaktycznej, warunków rekrutacji, sylabusów przedmiotów z punktami ECTS, planów i programów studiów oraz programu współpracy z przedstawicielami przedsiębiorców i pracodawców z Wielkopolski przy realizacji prac dyplomowych na terenie przedsiębiorstw. Także niezbędne informacje dotyczące studiów podyplomowych znajdują się na stronach w ogólnouczelnianej w zakładce Studia Podyplomowe oraz na stronach Instytutów, które prowadzą takie studia (aktualnie Instytut Prahistorii, Instytut Historii, Instytut Historii Sztuki). Dotyczy to zarówno informacji o programach studiów, długości i czasie trwania, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i warunków ukończenia studiów wraz z wymaganymi formami zaliczenia poszczególnych modułów oraz o formie potwierdzającej uzyskanie nowych kwalifikacji. Brak jest natomiast informacji o punktach ECTS, których dotychczas nie stosowano na studiach podyplomowych.

System Zarządzania Jakością Kształcenia w UAM nie precyzuje narzędzi służących śledzeniu i weryfikacji powszechnego/publicznego dostępu do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów i zakładanych efektach kształcenia oraz o organizacji i procedurach toku studiów.

Ocena mechanizmów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia stosowanych w celu zapobiegania i eliminacji zjawisk patologicznych.

System Zarządzania Jakością Kształcenia w UAM nie określa mechanizmów zapobiegania i eliminacji zjawisk patologicznych. Z informacji uzyskanych w instytutach Wydziału wynika, że sytuacje konfliktowe (które zdarzają się rzadko) rozwiązywane są poprzez działania doraźne i nie przedstawiono specjalnych procedur przewidzianych do zastosowania w takich przypadkach. W celu zapobiegania i eliminacji zjawisk patologicznych

wykorzystuje się także dane z ankiet studenckich. W latach 2009/10 i 2010/11 na Wydziale stosowano program antyplagiacyjny, za pomocą którego monitorowano wszystkie prace dyplomowe (licencjackie i magisterskie) na studiach jednolitych magisterskich oraz na studiach I stopnia.

Załącznik nr 5 Funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3). Ocena efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w badaniu przez jednostkę jakości kształcenia prowadzonego na poszczególnych kierunkach studiów, studiach doktoranckich i podyplomowych, przeprowadzania weryfikacji i oceny działań naprawczych.

Ocena skuteczności sposobów monitorowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, częstotliwości i wyników przeglądów procedur, prawidłowości doboru metod i narzędzi przeprowadzania oceny danego czynnika w celu zwiększenia ich efektywności. Ocena efektywności mechanizmów i wyników ocen doskonalenia tego systemu.

Ocena wpływu/stopnia wykorzystania wyników ocen jakości kształcenia dokonanych przez krajowe i zagraniczne instytucje akredytacyjne, w tym PKA, w procesie doskonalenia jakości prowadzonego kształcenia oraz weryfikacji prawidłowości funkcjonowania systemu zapewnienia jakości kształcenia w jednostce. Informacja o zakresie zaleceń sformułowanych przez te instytucje i efektach związanych z nimi działań przeprowadzonych przez Uczelnię/jednostkę – okres 5 lat poprzedzających ocenę instytucjonalną lub ostatnią dokonaną ocenę, jeśli odbyła się wcześniej. Ocena stopnia objęcia obszarów wskazanych w zaleceniach działaniami naprawczymi i ich weryfikacja w wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia.

Niektóre elementy Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia na Wydziale Historycznego UAM w Poznaniu zostały wdrożone (na przykład system ankiet studenckich) ale funkcjonują one w stopniu ograniczonym, a ich przydatność do doskonalenia jakości kształcenia na poszczególnych formach studiów jest kwestionowana. System nie obejmuje jeszcze studiów III stopnia i studiów podyplomowych, na których stosowane są inne doraźne formy gromadzenia informacji o procesie dydaktycznym. Na Wydziale podejmowane są natomiast działania zmierzające do zapewnienia jakości kształcenia, które odbywają się poza formalnie obowiązującym w Uczelni Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia. Działania te choć wykraczają poza System uczelniany uważane są za skuteczne przez wydziałowe zespoły do spraw jakości kształcenia.

Wydział i Uczelnia podejmują pewne działania w kierunku zwiększenia skuteczności sposobów monitorowania i efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Działania te są jednak ograniczone. Z raportu samooceny i innych dokumentów przedstawionych w czasie wizytacji wynika, że głównym elementem uczelnianego systemu oceny zapewniania jakości kształcenia zastosowanym na Wydziale Historycznym była elektroniczna ankieta studencka. Wyniki tej ankiety poddano analizie zarówno przez uczelnianą Radę Jakości Kształcenia, jak i przez Wydziałowy Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Wyniki analiz opublikowano na stronie Wydziału, gdzie jest specjalna zakładka poświęcona jakości kształcenia. Nad wynikami ankiety podjęto dyskusję obu zespołów wydziałowych zajmujących się jakością kształcenia na Wydziale, tworzących Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia. Sformułowano wnioski odnoszące się do jakości kształcenia na Wydziale, określono słabe i mocne strony oraz opracowano podstawy programu

naprawczego i działań na przyszłość, którego tekst zamieszczono na stronie domowej Wydziału.

Poważną słabością, utrudniającą doskonalenie efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest niespójność Uczelnianego Wewnętrznego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia z działaniami prowadzonymi w tym samym celu w instytutach Wydziału. Z informacji zebranych w czasie wizytacji wynika, że to właśnie działania prowadzone w instytutach (ankiety studenckie, hospitacje i inne) mają większe znaczenie praktyczne i to do nich na Wydziale przykłada się większą uwagę. Działania te trudno jest jednak monitorować i poprawiać ich efektywność bowiem nie są one objęte systemem, realizowane są w różny sposób na poszczególnych kierunkach studiów, na studiach doktoranckich i na studiach podyplomowych. Trudno jest zatem zastosować jednolite mechanizmy monitorowania systemu we wszelkich aspektach jego działania.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: ZNACZACO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Znacząco: struktura Wewnętrznego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia wynikająca z Uchwał Senatu i Rady Wydziału jest wystarczająca i stwarza potencjalne możliwości zarządzania jakością kształcenia.

- **Wpływ interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia uwidacznia się głównie w działaniu Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia. Ocenę stopnia zaangażowania interesariuszy wewnętrznych w decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia utrudnia brak protokołów z posiedzeń Zespołów.**
- **Rola interesariuszy zewnętrznych i ich wpływ na decyzje podejmowane w zakresie zapewnienia jakości kształcenia jest niewielki. Przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego nie wchodzi w skład Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, nie uczestniczą też w zespołach Rad Instytutu i Wydziału.**

2) Znacząco: zakres działania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia obejmuje wiele obszarów doskonalenia jakości kształcenia i dotyczy zarówno studiów I, II jak i III stopnia. Uwzględnia on wszystkie najważniejsze czynniki które mogłyby wpływać na jakość kształcenia. Uczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia nie obejmuje natomiast studiów podyplomowych.

- **Na Wydziale podejmowane są działania zmierzające do zapewnienia jakości kształcenia, które odbywają się poza formalnie obowiązującym uczelnianym Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia. Działania te choć wykraczają poza System Uczelniany uważane są za skuteczne.**
- **Uczelnia jest w fazie definiowania efektów kształcenia stosownie do Krajowych Ram Kwalifikacji i opracowywania systemu weryfikacji efektów kształcenia. Aktualnie istotnym elementem oceny i weryfikacji efektów kształcenia jest badanie jakości prac dyplomowych i ich adekwatności do programu kształcenia.**
- **Udział interesariuszy wewnętrznych w procesie badania i oceny poszczególnych czynników, a także analizy skuteczności działań naprawczych wynika z ich zaangażowania w prace Wydziałowych**

Zespołów: ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i ds. Oceny Jakości Kształcenia oraz w ich uczestnictwie w systemie ankiet studenckich uczelnianych i prowadzonych na poziomie instytutów.

- **Udział ineresariuszy zewnętrznych w procesie badania i oceny czynników zewnętrznych, jak i udział przedstawicieli rynku pracy w ustalaniu efektów kształcenia jest znikomy gdyż nie uczestniczą oni w żadnych strukturach formalnych badających efekty kształcenia na Wydziale.**
- **Wydział nie prowadzi systemowego badania losów absolwentów i nie ma systemu monitorującego losy absolwentów, a dane zbierane przez Uczelniane Biuro Karier nie są wystarczającym źródłem informacji o losach absolwentów Wydziału. Na poziomie instytutów podejmowane są jednak pewne działania umożliwiające gromadzenie informacji o losach absolwentów.**
- **Na Wydziale prowadzona jest bieżąca analiza planów i programów nauczania, a jej wyniki są podstawą do bieżących korekt programów kształcenia.**
- **Ocena efektów kształcenia prowadzona jest na poziomie instytutów. Stosowane dotychczas metody weryfikacji efektów kształcenia nie odbiegają od stosowanych na innych uczelniach o podobnym profilu kształcenia. Osiągania zakładanych efektów kształcenia nie bada niestety Uczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia.**
- **Wydział spełnia wymagania w zakresie kadry dydaktycznej i zapewnia obsadę kadrową dla poszczególnych kierunków studiów. Na Wydziale prowadzona jest ocena nauczycieli akademickich i pracowników nie będących nauczycielami.**
- **System Zarządzania Jakością Kształcenia nie zawiera uregulowań nakazujących badanie i weryfikację poziomu działalności naukowej jednostki oraz nauczycieli akademickich pod kątem doskonalenia jakości kształcenia.**
- **System Zarządzania Jakością Kształcenia nie precyzuje narzędzi służących badaniu i weryfikacji posiadanych zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej.**
- **Zakres Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia obejmuje analizę warunków socjalnych studentów i doktorantów. Działania w zakresie wsparcia studentów i doktorantów dotyczą pomocy materialnej, stypendiów dla studentów i doktorantów i inicjatyw ułatwiających start w życie zawodowe oraz wspierających przedsiębiorczość. W działaniach tych uwzględnia się udział i opinię studentów. Nie udokumentowano jednak działania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia w badaniu efektywności stosowanych form i środków wsparcia studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych.**
- **Na Wydziale zapewniony jest dostęp do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów i zakładanych efektach kształcenia oraz o organizacji i procedurach toku studiów. System Zarządzania Jakością Kształcenia w UAM nie precyzuje narzędzi służących śledzeniu i weryfikacji tego dostępu.**

3) **Znacząco: na Wydziale Historii UAM w Poznaniu wdrożono niektóre elementy uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia, ale funkcjonują one w**

stopniu ograniczonym, a ich przydatność do doskonalenia jakości kształcenia na poszczególnych formach studiów jest kwestionowana. System nie obejmuje jeszcze studiów III stopnia i studiów podyplomowych, na których stosowane są inne doraźne formy gromadzenia informacji o procesie dydaktycznym.

- Wydział podejmuje działania w kierunku zwiększenia skuteczności sposobów monitorowania i efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Działania te jednak tylko niektórych elementów systemu, a ich skuteczność jest ograniczona.
- Słabością, utrudniającą doskonalenie efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest niespójność Uczelnianego Wewnętrznego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia z działaniami prowadzonymi w tym samym celu w instytutach Wydziału.

3. Cele i efekty kształcenia na oferowanych studiach doktoranckich oraz podyplomowych, a także system weryfikujący i potwierdzający ich osiągnięcie

1) Ocena programu studiów doktoranckich w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia:

- przygotowania do pracy o charakterze badawczym lub badawczo-rozwojowym poprzez stworzenie możliwości uzyskania zaawansowanej wiedzy dotyczącej najnowszych osiągnięć nauki (lub sztuki) w dziedzinie i obszarze prowadzonych badań,
- umiejętności dotyczących metodyki i metodologii prowadzenia badań naukowych,
- kompetencji społecznych odnoszących się do działalności naukowo-badawczej i społecznej roli uczonego lub artysty.

Studia doktoranckie na Wydziale prowadzone są w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie: archeologii, etnologii, historii, historii sztuki i historii, specjalność: muzykologia (od roku akademickiego 2011/2012). Na Wydziale rozpoczęto dokonywanie koniecznych zmian dotyczących warunków i trybu przyjęć na I roku studiów doktoranckich (stacjonarnych i niestacjonarnych), zmian w programie studiów doktoranckich (wprowadzanie punktów ECTS, przedmiotów fakultatywnych) oraz dostosowania Regulaminu studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich do nowych przepisów prawa (na posiedzeniu Rady Wydziału z dn. 13 lutego 2012 roku). Przygotowanie do pracy o charakterze badawczym oraz nabycie umiejętności dotyczących metodyki i metodologii prowadzenia badań naukowych doktoranci uzyskują we właściwy sposób przede wszystkim poprzez uczestnictwo na I roku w zajęciach z filozofii i metodologii nauk humanistycznych. Zajęcia z metodologii obejmują problematykę ogólną, charakterystyczną dla całego obszaru wiedzy, jak i dla poszczególnych specjalności. Doktoranci wszystkich specjalności uczestniczą w całości zajęć, co pozwala na przygotowanie ich do prowadzenia badań interdyscyplinarnych w obszarze archeologii, etnologii, historii, historii sztuki, muzykologii i wschodoznawstwa. Na zajęciach tych prezentowane są zarówno klasyczne jak i współczesne ujęcia metodologiczne. Ważną rolę odrywają też seminaria, na których dyskutowane są konkretne problemy dotyczące warsztatu badawczego, metodyki prowadzenia badań i praktycznego zastosowania określonych postaw metodologicznych. Doktoranci mają swobodę wyboru promotorów według kryterium zbieżności ich zainteresowań badawczych z profilem specjalizacji opiekuna. Wydział w ten sposób łączy tradycyjną relację mistrz – uczeń, ważną w naukach humanistycznych, z zespołowym charakterem procesu studiowania, co uznać należy za fakt pozytywny. Choć Wydział nie zdefiniował jeszcze kompetencji społecznych, jakie mają osiągać słuchacze

studiów III stopnia, trzeba stwierdzić, że udział w zajęciach dydaktycznych i zespołach badawczych, kontakty z promotorem i praca organizacyjna na rzecz Instytutów pozytywnie wpływają na kształtowanie prawidłowych postaw w zakresie działalności naukowo-badawczej, funkcjonowania zespołów badawczych i relacji z otoczeniem (poprzez prowadzenie wywiadów terenowych, organizację wykopalisk, kontakty z muzeami i galeriami sztuki).

Ocena prawidłowości doboru modułu przedmiotów fakultatywnych do realizacji założonych efektów kształcenia, w tym zdobycia przez doktoranta kwalifikacji w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych.

Obecny program studiów doktoranckich na Wydziale Historycznym nie obejmuje kursów fakultatywnych. Doktoranci jednakże mają obowiązek uczestniczenia na III roku w kursach ogólnouniwersyteckich oraz za zgodą promotora w zajęciach studenckich oferowanych przez Wydział. Wybór owych kursów uzgadniany jest z opiekunem w celu dostosowania problematyki zajęć do profilu badań doktoranta, co należy ocenić pozytywnie. Nabycie kwalifikacji w zakresie nowoczesnych metod i technik prowadzenia zajęć dydaktycznych odbywa się głównie poprzez blok programowy, prowadzony na I roku i obejmujący wykład, konwersatorium i warsztaty metodyczne. Cele zajęć z tego bloku programowego dotyczą dostarczenia wiedzy z zakresu dydaktyki szkoły wyższej, rozwinięcia umiejętności w zakresie doboru metod i form pracy dydaktycznej, zapoznanie się z narzędziami obserwacji i oceny dydaktycznej. Zamierzone efekty kształcenia obejmują wiedzę, umiejętności, inne kompetencje (sprawne posługiwanie się technologią informacyjną) oraz sposoby ich sprawdzenia. Ponadto część doktorantów wiedzę i kwalifikacja w nowoczesnych metodach i technikach prowadzenia zajęć dydaktycznych nabywa przygotowując się oraz prowadząc przedmiot „Technologia informacyjna”. Także i możliwość zdobycia przez doktoranta kwalifikacji w zakresie nowoczesnych metod dydaktycznych ocenić należy pozytywnie.

Zasady odbywania praktyk dydaktycznych na studiach III stopnia określa Regulamin Studiów Doktoranckich przyjęty Uchwałą nr 52/2006 Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 24 kwietnia 2006 r. z późniejszymi zmianami. Zgodnie z zapisami regulaminowymi wymiar praktyk dydaktycznych doktorantów na Wydziale Historycznym przydzielany jest do 90 godzin rocznie, a w przypadku doktorantów, którzy nie pobierają stypendium doktoranckiego obejmuje on do 60 godzin, co jest rozwiązaniem formalnie prawidłowym. Ze względu na wielokierunkowość Wydziału liczba godzin dydaktycznych jest różnorodna w zależności od zapotrzebowania poszczególnych Instytutów, natomiast we wszystkich przypadkach zajęcia prowadzone są przez doktorantów pomiędzy I a IV rokiem studiów. Doktoranci przebywający na tzw. „przedłużeniu” nie są uwzględnieni w obciążeniach zajęć dydaktycznych. Powyższe rozwiązania oceniane są pozytywnie. Doktoranci nie zgłaszali wobec nich żadnych zastrzeżeń, zaznaczając także, że w sytuacjach wyjątkowych (np. staż zagraniczny) konsultowanych indywidualnie w porozumieniu z Kierownikiem Studiów Doktoranckich, jednostka umożliwia przeprowadzenie zajęć na roku wcześniejszym (tzw. awansem) lub roku późniejszym, co można ocenić pozytywnie.

Z przeprowadzonej analizy dokumentów wynika, że w poprzednich latach zdarzały się przekroczenia ustalonego limitu godzin. W takich przypadkach jednostka uzyskiwała od uczestników studiów III stopnia w formie oświadczenia zgodę na prowadzenie większej ilości godzin oraz rezygnację z zapłaty, co ocenić należy negatywnie, choć jednocześnie trzeba wziąć pod uwagę trudności finansowe Wydziału. Nadwyżki godzin powinny być automatycznie powiązane z podpisaniem umowy cywilno-prawnej.

Ocena zapewnienia przez jednostkę możliwości pracy naukowej doktorantów w zespołach badawczych, w tym międzynarodowych, udziału w badaniach naukowych związanych z tematyką studiów doktoranckich w innych jednostkach, w tym zagranicznych.

Wydział w sposób bardzo dobry daje możliwość doktorantom udziału w zespołach badawczych. Doktoranci uczestniczą w projektach badawczych realizowanych w poszczególnych Instytutach, w tym także w ramach badań statutowych i Narodowego Centrum Nauki (dla przykładu w temacie badawczym Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej pt. „Migracje i heterogeniczność kulturowa Europy” uczestniczy 5 doktorantów z Wydziału i 3 doktorantów z zewnątrz). Regułą jest, że opiekunowie naukowcy (promotorzy) występują o granty promotorskie (np. w Instytucie Wschodnim realizowane są dwa granty promotorskie). Na szczególne podkreślenie zasługuje ich udział w ramach międzynarodowych projektów badawczych, zwłaszcza doktorantów z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej, m.in.: pt. *Pokaż mi swój świat – pokaż mi swoją szkołę* – projekt badawczo-rozwojowy realizowany w Mali, współfinansowany przez MSZ RP, uczestnictwo 1 doktoranta i 3 studentów; pt. *Anthropology of Europe: what is it and how should it be practiced?* – projekt International Visegrad Fund, uczestnictwo 2 doktorantów; pt. *Promoting Work-related Immigration and Spreading Good Practices in the EU* – projekt European Social Fund, uczestnictwo 1 doktoranta; pt. *Tolerance, Diversity and Social Cohesion. Responding to the Challenges of the 21st Century in Europe* – projekt European Commission, uczestnictwo 1 doktoranta. Doktoranci uczestniczą w konferencjach i spotkaniach naukowych za granicą. Poza tym doktoranci realizują cele badawcze m.in. poprzez granty promotorskie związane z tematem ich dysertacji. Władze Wydziału i Instytutów wspierają finansowo działalność naukową doktorantów, m.in. poprzez dofinansowania wyjazdów terenowych, w tym także za granicę, np. Afryka czy Ameryka Łacińska (wizy, diety, bilety, noclegi, szczepienia). Dofinansowywany jest udział doktorantów w szkołach letnich, w tym także za granicą (np. Greifswalder Ucrainicum). Ponadto dofinansowują one udział w konferencjach naukowych, także zagranicznych (dojazdy, wpisowe). Instytuty przeprowadzają wewnętrzne konkursy na rozdysponowanie środków finansowych na rozwój doktorantów.

Ocena skuteczności działań podejmowanych przez jednostkę w celu umożliwienia/ułatwienia doktorantom przygotowania publikacji naukowej (lub publicznej prezentacji dzieła artystycznego).

Na Wydziale doktorantom ułatwia się publikowanie swoich wyników badań. Każdy z Instytutów na Wydziale dysponuje odpowiednią dokumentacją potwierdzającą ten fakt. Doktoranci publikują w specjalistycznych czasopismach krajowych i zagranicznych (np. w rosyjskim czasopiśmie „Istorija i Sovremennost”). Artykuły publikowane są nawet w prestiżowych wydawnictwach międzynarodowych. Wsparcie jednostki dla doktorantów w zakresie pomocy przy przygotowywaniu publikacji naukowych należy wysoko ocenić.

Ocena zgodności kwalifikacji naukowych kadry naukowo-dydaktycznej prowadzącej zajęcia dydaktyczne na studiach doktoranckich i sprawującej opiekę naukową nad doktorantami z celami i efektami kształcenia na tych studiach.

Zajęcia na studiach doktoranckich prowadzi kadra o wysokich kwalifikacjach naukowo-dydaktycznych. Biorąc pod uwagę charakterystyczne dla Wydziału Historycznego UAM nachylenie profilu badawczego na problematykę teorii i postaw metodologicznych humanistyki, doktoranci uzyskują wiedzę w tym zakresie od najlepszych w Polsce

specjalistów. W poszczególnych Instytutach dba się o realizację zasady, aby opiekunem naukowym doktoranta był pracownik posiadający istotny dorobek naukowy z obszaru zainteresowań badawczych związanych z tytułem przygotowywanej pracy doktorskiej. Proporcje pomiędzy liczbą doktorantów a liczbą opiekunów naukowych kształtują się prawidłowo i wynoszą średnio jak trzy do jednego. Do wyjątków należą przypadki kiedy samodzielny pracownik sprawuje opiekę naukową nad 7 czy 5 doktorantami. Proporcje takie są właściwe w kontekście realizacji efektów kształcenia. Na Wydziale występuje więc pełna zgodność kwalifikacji naukowych kadry naukowo-dydaktycznej prowadzącej zajęcia dydaktyczne na studiach doktoranckich i sprawującej opiekę naukową nad doktorantami z celami i efektami kształcenia na tych studiach.

2). Ocena zgodności efektów kształcenia na studiach podyplomowych z wymaganiami organizacji zawodowych i pracodawców, a także możliwości nabycia uprawnień do wykonywania zawodu lub nowych umiejętności niezbędnych na rynku pracy. Jeżeli celem studiów podyplomowych jest aktualizacja lub pogłębienie wiedzy albo rozwój predyspozycji intelektualnych, ocena powinna dotyczyć możliwości pogłębienia przez słuchacza wiedzy służącej rozwojowi ogólnemu.

Na Wydziale Historycznym UAM prowadzone są studia podyplomowe w zakresie trzech dyscyplin: historii (Podyplomowe Studium Archiwistyki, Podyplomowe Studium Historii i Wiedzy o Społeczeństwie w dwóch specjalnościach: historii i wiedzy o społeczeństwie), historii sztuki (Wiedza o Sztuce w trzech specjalnościach: konserwatorstwo i wiedza o rynku antykwarycznym, nauczanie wiedzy o sztuce i kuratorstwo) i archeologii (Ochrona i Zarządzanie Dziedzictwem Archeologicznym oraz Muzeologia Archeologiczna). Mają one zróżnicowany profil. W dwóch przypadkach ich celem jest nabycie praw do nauczania drugiego przedmiotu w szkole (Podyplomowe Studium Historii i Wiedzy o Społeczeństwie, profil edukacyjny Wiedzy o Sztuce), w dwóch nabycie uprawnień pozwalających na awans zawodowy (Podyplomowe Studium Archiwistyki, Ochrona i Zarządzanie Dziedzictwem Archeologicznym oraz Muzeologia Archeologiczna), a w dwóch zdobycie nowych umiejętności zawodowych (konserwatorstwo i wiedza o rynku antykwarycznym, kuratorstwo). Za wyjątkiem dwusemestralnego studium archiwistycznego, wszystkie formy kształcenia podyplomowego trwają trzy semestry. Studia z zakresu Wiedzy o sztuce uwzględniają zapotrzebowanie na 3 różne specjalności będąc odpowiedzią zarówno na potrzeby społeczne, jak i środowisk zawodowych (m.in. Towarzystwa Antykwarycznego, środowisk muzealnych). Program powstał we współpracy z Muzeum Narodowym w Poznaniu, Muzeum Archidiecezjalnym, firmami Desa i Antykwariat oraz Zamkiem w Kórniku. Efekty kształcenia sformułowane zostały w sposób pozwalający w pełni uzyskać umiejętności organizacji wystaw sztuki, prowadzenia antykwariatu i nauczania w szkole przedmiotu wiedza o sztuce (wymiar godzin i program zgodny z wytycznymi MEN). Studia z zakresu Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym powstały na zamówienie Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków. Efekty kształcenia pozwalają na awans zawodowy w zakresie konserwatorstwa i muzealnictwa, a KOBiDZ (obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa), jako instytut odpowiadający za politykę państwa w dziedzinie ochrony zabytków (w tym archeologicznych) jest rękojmią uwzględnienia w programie studiów wszystkich potrzeb konserwatorskich w ramach obowiązującego prawa. Studia z Historii i Wiedzy o Społeczeństwie sformułowane zostały w wyniku długotrwałej współpracy Instytutu Historii ze szkołami różnych szczebli z uwzględnieniem postulatów środowiska nauczycielskiego. Ich program i wymiar godzinowy zgodny jest z obowiązującym aktualnie zarządzeniem MEN w sprawie studiów nadających kwalifikacje do nauczania drugiego

przedmiotu w szkole. Natomiast studia z Archiwistyki to odpowiedź na potrzeby i ścisłą współpracę Wydziału z samorządowcami, placówkami muzealnymi Poznania oraz Archiwum Państwowego w Poznaniu. Efekty kształcenia zbieżne są z przyjętym w roku 2011 przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich w porozumieniu z Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych modelem kompetencji zawodowych dla zawodu archiwista i zarządcy dokumentacji. W sumie studia podyplomowe na Wydziale Historycznym UAM bądź realizują wymagania środowisk zawodowych (archiwistyka, studia nauczycielskie), bądź powstały jako odpowiedź na postulaty środowiska zawodowego (archeologia), bądź sformułowane zostały z udziałem środowisk zawodowych tam, gdzie wymagania do podjęcia zawodu nie zostały sprecyzowane żadnymi dokumentami (antykwariusze, kuratorzy wystaw).

Ocena programu i planu studiów podyplomowych, możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia, w tym w założonym czasie trwania tych studiów.

Programy i plany nauczania na studiach podyplomowych sformułowane zostały racjonalnie i w zgodzie z zakładanym profilem kształcenia. Specjalności nauczycielskie zakładają nie tylko pogłębienie wiedzy przedmiotowej, ale i doskonalenie pedagogiczne i dydaktyczne oraz zajęcia praktyczne z zakresu emisji głosu. Specjalności praktyczne (konserwatorska, archiwistyczna, muzealnica, kuratorska) kładą nacisk na doskonalenie w zakresie nowoczesnych technik badawczych, dokumentacyjnych i wystawienniczych. Kończą się one też zazwyczaj praktycznym projektem (edukacyjnym, wystawienniczym). Wprowadzane są też zajęcia z dyscyplin niezbędnych dla wykonywania zawodu (problematyka prawna w różnych aspektach, problematyka nowoczesnego zarządzania, pozyskiwania funduszy, analiza rynku dzieł sztuki). Sekwencja przedmiotów na kolejnych zjazdach oraz w większości trzyletni czas trwania studiów umożliwiają realizację zakładanych efektów kształcenia. Programy z jednej strony nie są przeciążone, z drugiej zaś przyjmują właściwy dla poszczególnych przedmiotów wymiar godzinowy.

Ocena prawidłowości doboru i liczby osób realizujących zajęcia dydaktyczne na studiach podyplomowych dla uzyskania zakładanych efektów kształcenia oraz zapewnienia właściwej jakości kształcenia.

Na studiach podyplomowych zajęcia prowadzą zarówno pracownicy UAM jak i osoby z zewnątrz. Dobór wszystkich wykładowców podyktowany jest ich kompetencjami. Pracownicy Wydziału prowadzą zajęcia zgodne ze swoimi kwalifikacjami. Także wykładowcy zewnętrzni są bądź uznanymi specjalistami z dziedzin, które wykładają, bądź praktykami przekazującymi doświadczenie i umiejętności zawodowe. Stąd w kształcenie konserwatorów archeologicznych zaangażowani są Wielkopolski Konserwator Zabytków i dyrektor NID, za kształcenie pedagogiczne odpowiadają pedagodzy i dydaktycy przedmiotowi, na studiach kuratorskich prowadzą zajęcia osoby posiadające doświadczenie w organizacji wystaw. Liczba wykładowców jest na wszystkich studiach podobna i każdorazowo liczy kilkanaście osób, co nie przeciąża słuchaczy ilością prowadzących zajęcia o krótkim czasie trwania, ale też potwierdza zgodność realizowanych przez nich przedmiotów z kompetencjami.

3). Ocena udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, (w przypadku studiów podyplomowych – w szczególności pracodawców), w procesie określania efektów kształcenia, ich osiągnięcia oraz weryfikacji, a także oceny jakości kształcenia prowadzonego na tych studiach.

Doktoranci biorą udział w kształtowaniu programu studiów III stopnia. Realnym efektem ich działania było wprowadzenie do programu kursu pedagogicznego. Szereg inicjatyw było natomiast

blokowanych przez kierownika studiów doktoranckich, z którym studenci nie mają porozumienia. Doktoranci mają też możliwość kształtowania prowadzonych przez siebie zajęć. W takim przypadku program uzgadniany jest z opiekunem (promotorem). Uczestnicy studiów III stopnia powyższe rozwiązanie oceniają pozytywnie.

Z analizowanej dokumentacji i uzyskanych informacji na drodze przeprowadzonych rozmów z kierownikami studiów podyplomowych można wnioskować, że udział interesariuszy wewnętrznych jest odnotowany w stopniu zadawalającym, podobnie jak ma to miejsce w przypadku interesariuszy zewnętrznych. Słuchacze są ankietowani, co znajduje odbicie w modyfikacjach programów studiów. Długoletnia współpraca ze szkołami owocuje programem studiów o charakterze nauczycielskim. Także w innych przypadkach zwracano uwagę na prowadzone ze środowiskiem zawodowym rozmowy i konsultacje, choć kontakty mają przede wszystkim charakter indywidualny i niezinstytucjonalizowany. Częściowo bierze się to z trudności jednoznacznego zdefiniowania pracodawców w naukach humanistycznych. Niemniej jednak na studiach podyplomowych efektem współpracy jest szereg podpisanych umów z podmiotami zewnętrznymi.

4). Ocena stosowanego systemu ECTS - prawidłowości określenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Ocena sposobu wykorzystania możliwości stworzonych przez ten system w indywidualizowaniu procesu kształcenia na studiach doktoranckich poprzez wymianę międzyuczelnianą i międzynarodową.

System punktów ECTS oraz opisu efektów kształcenia na studiach III stopnia i podyplomowych w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jest w fazie wdrażania (Pismo Prorektora ds. kształcenia UAM prof. Krzysztofa Krasowskiego do Dziekana Wydziału Historycznego z dn. 8 marca 2012 roku). Program studiów doktoranckich zawierający punktację ECTS ma być przyjęty na kwietniowej Radzie Wydziału.

5). Ocena wiarygodności i przejrzystości stosowanego w jednostce systemu oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia. Ocena stopnia dostępności tego systemu, w szczególności dla doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych.

W obowiązującym jeszcze systemie studiów doktoranckich i podyplomowych tylko niektóre przedmioty oceniane są za pomocą stopni. Na studiach doktoranckich dotyczy to zajęć z dydaktyki, metodologii i filozofii, na studiach podyplomowych prac końcowych. Zwyczajowo stosuje się system ocen identyczny z obowiązującym na studiach I i II stopnia, zgodnie z zapisem w Regulaminie studiów UAM. Regulamin studiów doktoranckich precyzuje wymogi zaliczania poszczególnych lat i całości studiów, wskazując na konieczność zaliczania przedmiotów i wykładów ogólnouniwersyteckich do wyboru. Regulamin określa też zakres i tryb składania sprawozdań rocznych, będących również podstawą do zaliczenia roku. Precyzuje też wymagania stawiane w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym (np. w odniesieniu do konieczności prowadzenia zajęć dydaktycznych). Zasady osiągania efektów kształcenia i oceniania dostępne są na stronie internetowej Wydziału Historycznego UAM. Działanie systemu oceniania nie budziło wątpliwości doktorantów, a jego konstrukcja jest przejrzysta.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) W pełni: program studiów obejmuje metodologię nauk humanistycznych i metodologię poszczególnych dyscyplin, informację naukową, dydaktykę nauk**

humanistycznych i filozofię. Taki plan studiów pozwala na uzyskanie wiedzy zaawansowanej, nabycie umiejętności metodologicznych i metodycznych oraz umiejętności dydaktycznych (weryfikowanych przez hospitacje zajęć prowadzonych przez doktorantów). Wydział w pełni zapewnia możliwość pracy naukowej doktorantom w zespołach krajowych i międzynarodowych, dba o możliwość prowadzenia przez nich badań, wspiera ich starania o publikację wyników. Zajęcia prowadzi wysoko wykwalifikowana kadra naukowa, o profilu badawczym zgodnym z założonymi celami i efektami kształcenia.

- 2) W pełni: efekty kształcenia bądź odpowiadają oczekiwaniom grup zawodowych, bądź są zgodne z wytycznymi organizacji zawodowych lub wytycznymi MEN. Czas trwania studiów podyplomowych i programy pozwalają na zrealizowanie zamierzonych efektów kształcenia. Kadra wykładająca jest kompetentna i właściwie obsadzona.
- 3) Znacząco: intersariusze wewnętrzni i zewnętrzni uczestniczą w kształtowaniu studiów III stopnia i podyplomowych, choć ich udział należy zintensyfikować i doprecyzować. Wątpliwości budzi też postawa kierownika studiów doktoranckich.
- 4) Brak oceny: system ECTS w świetle prawa jeszcze nie obowiązuje, ale prace nad jego zbudowaniem są w toku, co pozwala przyjąć że zostaną wprowadzone z dniem 1 października br.
- 5) W pełni: system oceniania jest przejrzysty i dostępny dla doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych.

4. Zasoby kadrowe, materialne i finansowe posiadane przez jednostkę mające służyć realizacji zakładanych celów strategicznych i osiągnięcia efektów kształcenia

- 1) Ocena polityki kadrowej prowadzonej w jednostce: zasad i metod doboru kadry naukowo dydaktycznej do potrzeb wynikających z prowadzonego kształcenia i badań naukowych realizowanych w jednostce, prawidłowości powierzania jej zadań dydaktycznych i naukowych, weryfikacji jakości wykonywania tych zadań, w tym badania opinii studentów, doktorantów i słuchaczy, stwarzania możliwości rozwoju kwalifikacji naukowych i dydaktycznych pracowników. Ocena efektów realizacji tej polityki spójności zakresu specjalności reprezentowanych przez kadry naukowo-dydaktyczną i dydaktyczną z efektami kształcenia określonymi dla prowadzonych w jednostce studiów, adekwatności liczby nauczycieli akademickich zaangażowanych w proces dydaktyczny do liczby jego uczestników).

Wydział Historyczny UAM dysponuje silną kadrami o poważnym dorobku naukowym. Przy zatrudnianiu pracowników stosowany jest system konkursów otwartych, który działa (np. w Instytucie Etnologii zatrudniono ostatnio adiunktów spoza Poznania). Jednocześnie widać, że dynamika rozwoju wyraźniejsza jest w grupie samodzielnych pracowników na poziomie uzyskiwanych habilitacji (2007: 52 osoby, 2011: 73). Liczba profesorów tytularnych nieznacznie spada (z 31 do 27), a liczba doktorów nie ulega właściwie zmianie (2007: 116, 2011: 117). Nie oznacza to braku zatrudniania nowych osób (w ostatnich pięciu latach w każdej jednostce Wydziału zatrudniono po kilku doktorów), lecz wolniejszy przyrost w stosunku do emerytur i uzyskiwanych habilitacji. Wynika to z ograniczeń finansowych dotacji podstawowej nie dającej możliwości zatrudniania większej liczby młodych naukowców, przy jednoczesnym ustawowym ograniczeniu czasu na zrobienie habilitacji, co wymusza szybkie pokonywanie tego właśnie progu. Polityka kadrowa w takiej sytuacji jest bardzo utrudniona.

Trzeba jednak podkreślić starania władz Wydziału o pozyskiwanie nowych pracowników. Przy rozpisywaniu konkursów władze biorą pod uwagę potrzeby naukowe i dydaktyczne jednostek, w tym liczebność grup i przewidywaną wielkość naboru w kolejnych latach akademickich. Pracownicy poddawani są corocznej ocenie dorobku naukowego, ale procedura zwolnień najłabszych nie jest prosta. Niemniej jednak udało się w ostatnich latach rozstać z kilkoma osobami. Dzięki temu stopniowej poprawie ulega sytuacja w najłabszym ogniwie, jakim jest Instytut Wschodni.

Efektom polityki kadrowej Wydziału jest pełne pokrycie specjalności naukowych we wszystkich dyscyplinach. Na kierunkach historycznych reprezentowane są wszystkie epoki dziejowe (i pradziejowe), w muzykologii obok działu historycznego rozwijana jest teoria muzyki i etnomuzykologia, w etnologii pracują specjaliści zarówno od tradycyjnej etnografii, jak i etnolodzy zajmujący się kulturami pozaeuropejskimi oraz antropolodzy współczesności. Przekłada się to na zgodność prowadzonych zajęć dydaktycznych z dorobkiem badawczym wykładowców. Nie stwierdzono zajęć prowadzonych przez osoby, których wykształcenie i publikacje nie pokrywałyby się z wykładanymi przedmiotami. Wydział dba o rozwój pracowników, dofinansowując ich publikacje, współorganizując konferencje naukowe i wspierając wyjazdy zagraniczne. Brak pełnego zadowolenia pracowników w tym zakresie wynika z niedostatków dotacji ministerialnej, niepozwalającej na realizację wszystkich zamierzeń naukowych.

Dzięki zatrudnieniu szerokiego spektrum specjalistów, Wydział może w pełni realizować efekty kształcenia opisane w sylwetkach absolwentów i sylabusach wszystkich kierunków. Zajęcia prowadzą proporcjonalnie samodzielni i niesamodzielni pracownicy. SeminaRIA magisterskie prowadzą wyłącznie profesorowie i doktorzy habilitowani. SeminaRIA licencjackie prowadzą samodzielni i młodszy pracownicy naukowcy, ci drudzy jednak wyłącznie po spełnieniu pewnych warunków (znaczny dorobek naukowy i odpowiedni staż dydaktyczny; w takim przypadku recenzentem pracy licencjackiej zawsze jest samodzielny pracownik naukowy). Jednocześnie na jednego pracownika przypada średnio kilkunastu studentów (wielkość ta waha się na poszczególnych kierunkach studiów od 8 do 20), co korzystnie wpływa na indywidualizację procesu dydaktycznego i dostępność wykładowców.

2) Ocena dostosowania infrastruktury dydaktycznej i naukowej do profilu i rozmiarów prowadzonego kształcenia oraz specyfiki realizowanych badań. Ocena planów jednostki w zakresie rozwoju tej infrastruktury. Udział interesariuszy zewnętrznych w zapewnieniu dostępu do bazy o najwyższych standardach dydaktycznych i naukowych, w tym nowoczesnych laboratoriów, zaawansowanych technologii związanych z realizowanym kształceniem i badaniami naukowymi.

Wydział Historyczny rozlokowany jest w czterech budynkach, częściowo odległych od dziekanatu (Instytut Wschodni). Infrastruktura jest wysoce niewystarczająca do aktualnych potrzeb dydaktycznych i liczby pracowników naukowych. W Collegium Historicum mieszczą się trzy instytuty (Historii, Prahistorii oraz Etnologii i Antropologii Kulturowej) W gmachu nie ma wystarczającej ilości sal wykładowych, a większość z nich jest ciasna i duszna. W Instytucie Prahistorii brakuje sal ćwiczeniowych i laboratoriów umożliwiających dydaktykę w zakresie podstaw konserwacji zabytków archeologicznych. Opracowanie i konserwacja zabytków archeologicznych przeprowadzana jest w ciasnych pomieszczeniach, gdzie przejścia pomiędzy stołami a ścianami są tak wąskie, że grożą w każdej chwili przypadkowym zrzuceniem zabytków. Bogate biblioteki instytutowe nie są wyposażone w odpowiednie czytelnie, z dostępem do katalogów internetowych uwzględniającym faktyczną liczbę korzystających studentów. Instytut Historii Sztuki zajmuje dwa piętra w Collegium

Novum. I tu sale wykładowe są ciasne, a pomieszczenia magazynowe biblioteki zbyt małe. Instytut Wschodni zajmuje pomieszczenia w części dawnej szkoły przy zakładach Cegielskiego, borykając się z podobnymi, co pozostałe jednostki, trudnościami. Nie lepiej jest z Katedrą Muzykologii, która dysponuje ciasnym budynkiem z trzema salami wykładowymi, trzema pokojami dla wykładowców, jednym pokojem dla doktorantów oraz jednym pomieszczeniem administracyjnym.

Trzeba jednocześnie stwierdzić, że pomimo złej sytuacji lokalowej, wszystkie jednostki dysponują bardzo dobrymi bibliotekami specjalistycznymi, dostępnymi dla studentów w odpowiednich dla nich godzinach. Posiadają one dostęp do wyszukiwarek internetowych HORIZON oraz do najważniejszych baz danych: JSTOR, SCOPUS, Academic Search Complete, Wiley-Blacwell. Dodatkowo, zgodnie ze specyfiką kierunku, Instytut Historii Sztuki dysponuje fototeką, w zbiorach biblioteki Katedry Muzykologii znajdują się nagrania dźwiękowe i audiowizualne oraz materiały z praktyk etnomuzykologicznych. Na uwagę zasługuje też E-laboratorium Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM. Pracownia ta ma na celu zabezpieczenie w formie cyfrowej materiałów z badań terenowych gromadzonych w Archiwum.

Sytuacja lokalowa, przez lata nierozwiązana, ulegnie w niedalekiej przyszłości zasadniczej zmianie. W br. ruszyła budowa gmachu Wydziału w kampusie uniwersyteckim na Morasku. W ciągu dwóch lat zostaną tam przeniesione wszystkie jednostki za wyjątkiem Instytutu Historii Sztuki, który pozostanie w centrum Poznania (z uwagi na bliskość zabytków stanowiących ważny składnik procesu dydaktycznego), ale i on przeprowadzi się do nowej siedziby. Zgodnie z planami budowlanymi wielkość nowych siedzib będzie w pełni odpowiadać planowanym potrzebom dydaktycznym i badawczym.

Charakter studiów prowadzonych na Wydziale nie wymaga dostępu do wielu specjalistycznych pracowni, laboratoriów i technologii (wyjątkiem są studia archeologiczne). Natomiast rozwija się współpraca z głównymi muzeami Poznania (Muzeum Archeologicznym i Muzeum Narodowym z jego oddziałami, m.in. Muzeum Instrumentów Muzycznych i Muzeum Etnograficznym), dzięki której zajęcia z zakresu archeologii, historii sztuki i etnologii, wymagające bezpośredniego kontaktu z zabytkami, prowadzone są w tych instytucjach, z wykorzystaniem ich zbiorów, co należy ocenić pozytywnie.

3) Ocena polityki finansowej jednostki pod względem zapewnienia realizacji jej celów strategicznych i osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia i stabilności rozwoju. Ocena uwzględnienia w polityce finansowej jednostki konieczności realizacji zadań projakościowych określonych m.in. w wyniku działania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Polityka finansowa jednostki organizacyjnej Uczelni oparta jest w szczególności na planie rzeczowo-finansowym, a wcześniej prowizorium budżetowym. Działania projakościowe, zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 137a/2007/2008 z dn. 13.02.2008 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Gospodarki Finansowej Uniwersytetu, są uwzględniane w w/w planie poprzez określenie prognozy kosztów.

Na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu politykę finansową prowadzi Dziekan zgodnie z § 72 ust. 2 Statutu mówiącym iż „do kompetencji Dziekana należy wydatkowanie środków finansowych przeznaczonych w planie rzeczowo- finansowym wydziału”. Środki finansowe, będące do dyspozycji Wydziału, podzielone są z uwagi na ich źródło i charakter. Stanowią je: przychody z działalności dydaktycznej, w tym z budżetu państwa (dotacja stacjonarna), przychody własne za świadczone usługi edukacyjne, środki pochodzące z budżetów jednostek samorządu

terytorialnego oraz ze źródeł zagranicznych w zakresie działalności dydaktycznej (projekty finansowane ze środków Unii Europejskiej), przychody ze sprzedaży składników własnego mienia i odpłatność za korzystanie z tych składników przez osoby trzecie, a także z działalności badawczej, w tym dotacje na finansowanie działalności statutowej (badania własne, działalność wspomagająca badania: utrzymanie potencjału badawczego, specjalnego urządzenia badawczego, służące rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich), środki na realizację projektów badawczych tzw. grantów, rozwojowych, celowych, na finansowanie współpracy naukowej z zagranicą (Zarządzenie Rektora nr 295/2011/2012 z dn. 25.11.2011 r. w sprawie kosztów pośrednich działalności badawczej).

W celu weryfikacji poziomu naukowego jednostki oraz jakości kształcenia Wydział stosuje wewnętrzny system podziału środków finansowych przyznawanych poszczególnym jednostkom, które dysponują finansami zgodnie z potrzebami, natomiast rezerwy będące w dyspozycji Dziekana przeznaczane są na funkcjonowanie Dziekanatu i inne dofinansowania (Sprawozdanie z działalności Wydziału za 2010 r. zatwierdzone na posiedzeniu Rady Wydziału w dn. 11.04.2011 r., sporządzone na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych jednostek organizacyjnych Wydziału przez Dyrektorów Instytutów oraz Kierownika Katedry).

W wyniku podziału środków finansowych są one przeznaczane na cele strategiczne oraz osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia i stabilność rozwoju, a także na działania o charakterze projakościowym w obszarach działania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, a w szczególności na:

- utrzymanie potencjału kadrowego na wysokim poziomie w związku z wprowadzaniem systemowych zmian w sferze wynagrodzeń uwzględniających postulaty i oczekiwania pracowników, a szczególnie młodych pracowników nauki (podjęcie przez Senat Uczelni stosownych Uchwał w dn. 24.10.2011 r. nr 252/2011 w sprawie wynagrodzeń pracowników uczelni publicznych oraz nr 259/2011 w sprawie dofinansowania funduszu wynagrodzeń osobowych ze środków działalności statutowej z tytułu udziału pracowników niebędących nauczycielami akademickimi w pracach badawczych i świadczenia pomocy w przygotowaniu zajęć dydaktycznych, w dn. 19.12.2011 r. Uchwały nr 274/2011 w sprawie przeznaczenia środków na podwyższenie wynagrodzeń nauczycieli akademickich oraz przeznaczenia środków na dodatki dla nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora, w dn. 27.02.2012 r. Uchwały nr 300/2012 w sprawie wyrażenia zgody na dodatkowe wynagrodzenie dla nauczycieli akademickich oraz pracowników niebędących nauczycielami akademickimi Wydziału Historycznego z dochodów własnych), a także w związku z dofinansowaniem nauki poprzez stypendia, przyznawane pomimo podjętej przez Rektora decyzji w wyniku dokonanej analizy finansowej na podstawie Protokołu z posiedzenia Senatu z dn. 28.11.2011 r., dotyczącej obniżenia od 01.01.2012 r. o 20% dotacji przeznaczonej na rozwój naukowy (przewody doktorskie oraz habilitacyjne);
- sukcesywne pozyskiwanie środków zewnętrznych w związku z ograniczeniem środków wydziałowych poprzez udział pracowników, w tym także doktorantów w realizacji grantów badawczych, będących podstawą finansowania badań naukowych w związku z malejącą dotacją budżetową;
- finansowanie Uczelnianego Centrum Innowacji i Transferu Technologii, zgodnie z § 8 Regulaminu zatwierdzonego Uchwałą Senatu nr 260/2011 z dn. 28.11.2011 r., „działalność Centrum jest finansowana ze środków na działalność naukową i dydaktyczną, natomiast realizacja projektów i programów krajowych oraz międzynarodowych z prac badawczych”;
- opiniowanie wniosków przez Radę Wydziału Historycznego o przyznawanie pracownikom Wydziału nagród np. Rektora, Ministra, Prezesa Rady Ministrów, Medalu KEN, Medalu za

zasługi dla Uniwersytetu, Krzyża Kawalerskiego Odrodzenia Polski oraz absolwentom Medalu Uniwersytetu mające odzwierciedlenie w Protokołach z posiedzeń Rady Wydziału;

- tworzenie funduszu pomocy materialnej dla studentów świadczonej w formie stypendium: socjalnego, dla niepełnosprawnych, stypendium Rektora dla najlepszych studentów, Ministra za osiągnięcia w nauce (Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 15.11.2010 r.) oraz za wybitne osiągnięcia sportowe, zapomogi;
- realizacja atrakcyjnych specjalności na prowadzonych kierunkach studiów (historia ze specjalnością nauczycielską, historia ze specjalnością turystyka historyczna), w związku z rozwojem Regionu Wielkopolski, ale także z zagrożeniem demograficznym przejawiającym się spadkiem liczby kandydatów na studia oraz mniejszym zainteresowaniem studiami w formie niestacjonarnej i spadkiem dochodów (liczba studentów stacjonarnych w ciągu ostatnich 2 lat kształtuje się na stabilnym poziomie);
- finansowanie działalności związanej z dostosowywaniem programów kształcenia do KRR, w związku z potrzebą posiadania większej ilości pracowników administracyjnych;
- inwestowanie w przedsięwzięcia tj. budowa budynku oraz infrastruktury technicznej, co w przyszłości przełoży się na dysponowanie specjalistyczną aparaturą badawczą oraz bazą dydaktyczną, w tym salami wykładowymi, pracowniami, a także zasobami bibliotecznymi wykorzystywanymi do nauczania i podnoszenia kwalifikacji (Uchwała Senatu nr 264/2011 z dn. 28.11.2011 r. w sprawie zadań inwestycyjnych z programu wieloletniego „Uniwersytet im. Adama Mickiewicza 2004-2015”, w którym jednym z zadań inwestycyjnych ujętych w programie jest budowa Wydziału Historycznego wraz z infrastrukturą);
- organizowanie oraz finansowanie konferencji i seminariów naukowych w ramach upowszechniania i promocji osiągnięć naukowych (23 krajowe, 9 międzynarodowych w roku 2010) oraz udział pracowników naukowych w konferencjach krajowych i zagranicznych, służących upowszechnianiu wiedzy i wyników badań naukowych prowadzonych przez pracowników;
- współfinansowanie projektów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przez Europejski Fundusz Społeczny (projekt pt. „UAM: Unikatowy Absolwent = Możliwości. Wzrost potencjału dydaktycznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza poprzez proinnowacyjne kształcenie w języku angielskim, interdyscyplinarność, e-learning, inwestycje w kadry” realizowany w okresie 01.07.2010- 31.12.2015; udział pracowników Wydziału Historycznego w ramach stypendiów dla młodych doktorów- 1 osoba, w ramach wizyt studyjnych- 1 osoba, w ramach wyjazdu studyjnego- 1 osoba);
- pozyskiwanie środków na realizację projektów: europejskich wspierających badania (obecnie zakwalifikowano do realizacji 32 projekty, na podpisanie czeka 6, w tym Wydział Historyczny), a także na inwestycje i remonty (5 w trakcie realizacji i 4 w trakcie aplikacji).

Poziom finansowania Wydziału jest niewystarczający, przede wszystkim w zakresie dotacji podstawowej. Także dotacja na badania statutowe nie pokrywa naukowych potrzeb jednostki. Powoduje to konieczność stałego monitorowania potrzeb i wydatków oraz korygowania planu finansowego w stosunku do potrzeb pojawiających się w ciągu każdego roku, co jest realizowane przez władze dziekańskie.

Realizacja polityki finansowej Wydziału Historycznego pod względem osiągnięcia, a także doskonalenia zakładanych efektów kształcenia, odbywa się poprzez współfinansowanie nagród dla zwycięzców ogłaszanych konkursów (np. nagroda im. S. Szolc-Rogozińskiego na przeprowadzenie badań terenowych w związku z przygotowywaną pracą magisterską). Polityka finansowa Wydziału została ukierunkowana także na potrzeby pracowników administracji. Są oni kierowani na szkolenia dotyczące systemu zapewniania jakości

kształcenia, elektronicznej formy prowadzenia dokumentacji toku studiów, wprowadzenia systemu identyfikacji wizualnej w związku z procedurą ujednolicania dokumentacji Wydziału i Uczelni, obsługi systemu informatycznego USOS, asertywności w kontaktach ze studentami, zasad archiwizacji dokumentów, a także ze zmian zachodzących w przepisach prawnych szkolnictwa wyższego (szkolenie kierowników dziekanatów w dn. 12-14.05.2011 r. w Obrzycku, szkolenie pracowników organizowane przez Wydział Historyczny w dn. 15.06.2011 r. pt. „Jak napisać sylabus nowego typu?”, w którym wzięli udział przedstawiciele Instytutów i Katedry Wydziału Historycznego).

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: ZNACZACO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) **W pełni:** na Wydziale Historycznym UAM na wszystkich kierunkach studiów, w ramach wszystkich specjalności, przedmiotów i zajęć panuje ścisła korelacja między kompetencjami (profilem badawczym) pracowników a prowadzonymi przez nich zajęciami, a także badaniami naukowymi. Prowadzona polityka kadrowa zapewnia stabilność badań naukowych i dydaktyki, a także wysoką ich jakość. Rozwój przebiega dynamicznie na poziomie habilitacji, wolniej w grupie doktorów.
- 2) **Częściowo:** baza lokalowa Wydziału jest niezadowolająca, zbyt szczupła do jego potrzeb. Jednak z uwagi na zatwierdzony plan przenosin do nowych budynków, co ma nastąpić w ciągu najbliższych dwóch lat, Wydział nie inwestuje w stare gmachy, a jednocześnie perspektywa poprawy sytuacji jest jednoznacznie zarysowana.
- 3) **W pełni:** zadania realizowane przez Wydział są precyzyjnie uwzględniane w prowadzonej polityce finansowej jednostki, mają charakter długofalowy i służą wypełnianiu uczelnianej strategii rozwoju przez dynamicznie rozwijającą się kadrę naukowo-dydaktyczną prowadzącą badania o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, a także wyposażenie absolwentów w wiedzę niezbędną do rozpoczęcia pracy zawodowej lub naukowej.

5. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę

Ocena spójności obszarów, dziedzin i dyscyplin naukowych prowadzonych badań naukowych z realizowanym kształceniem i ich wpływu na osiągnięte efekty kształcenia. Ocena stopnia udziału doktorantów i studentów w prowadzonych badaniach naukowych. Ocena możliwości realizowania przez doktorantów samodzielnych badań naukowych, także poza jednostką prowadzącą studia doktoranckie.

Prowadzone na Wydziale Historycznym badania naukowe skorelowane są z realizowanym kształceniem. Tematy podejmowane w ramach działalności statutowej i projekty finansowane ze źródeł zewnętrznych dotyczą ważnych zagadnień związanych z wszystkimi dyscyplinami reprezentowanymi w jednostce. Zakres badanych problemów w pełni pokrywa wszystkie obszary kształcenia, co oznacza, że w ramach wykładanych przedmiotów uwzględniane są najnowsze osiągnięcia i aktualny stan wiedzy. Dotyczy to również problematyki międzynarodowej. Zagadnienia sztuki światowej w nauczaniu historii sztuki skorelowane są z badaniami na temat Europy Środkowej i USA. Instytut Etnologii prowadzi badania w Ameryce Południowej wśród grup tubylczych w Amazonii oraz w

Kazachstanie i w Afryce, co przekłada się na kompetentne nauczanie zagadnień światowej etnologii. Podobne tendencje obserwujemy w Instytucie Wschodnim, na archeologii i muzykologii. W sumie działalność naukową Wydziału uznać należy za spójną i przekładającą się na proces dydaktyczny.

Studenci licznie uczestniczą w badaniach prowadzonych przez jednostkę, również w ramach współpracy międzynarodowej. Wśród działań przeprowadzonych w ostatnich latach wymienić należy chociażby projekt badawczy „Ponad granicami? Młodzi Niemcy i Polacy w Europie”, realizowany wspólnie z Uniwersytetem w Würzburgu, pracę dla wielu instytucji państwowych w zakresie badań archeologicznych i archwistycznych, a także publikacje prac studentów, w tym wydawane przez nich książki i periodyki. Imponująco przedstawia się działalność studenckiego ruchu naukowego. W ramach Kół Naukowych, funkcjonujących w każdym Instytucie i Katedrze, studenci prowadzą badania, przygotowują konferencje i wydają publikacje. Uczelnia zapewnia studenckiemu ruchowi naukowemu właściwe warunki do funkcjonowania, dofinansowując wiele projektów. Przedstawiciele Kół Naukowych wypowiadają się z wielkim uznaniem o wsparciu, jakie okazuje wszystkim ich inicjatywom Prodziekan Wydziału ds. studenckich.

Uczestnicy studiów III stopnia Wydziału Historycznego w ramach swojej pracy naukowo-badawczej angażowani są do współpracy w tworzonych na wydziale zespołach badawczych, co zasługuje na ocenę pozytywną. Uczestnicy studiów doktoranckich potwierdzają także, że Jednostka umożliwia doktorantom prowadzenie samodzielnych badań naukowych poprzez udostępnianie pomieszczeń, sprzętu komputerowego, zasobów bibliotecznych i systemu informacji naukowej oraz wsparcie merytoryczne opiekunów naukowych i pozostałych pracowników. Powyższe informacje potwierdza zarówno analiza dokumentacji wydziałowej jak i informacje uzyskane podczas spotkań. Szczególnie korzystnie przedstawia się sytuacja w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej. Doktoranci uczestniczą we wszystkich projektach badawczych realizowanych w Instytucie – zarówno w projektach finansowanych przez MNiSZW, NCN, jak i instytucje samorządowe. Według uczestników studiów III stopnia również pozostałe instytuty zapewniają możliwości angażowania się w realizację projektów, np. w Instytucie Prahistorii w projekty międzynarodowe zaangażowanych jest 13 doktorantów, a w projekty krajowe 11. Doktoranci mogą również prowadzić badania poza uczelnią, która wspomaga ich w różnych formach: m.in. przez ułatwienia w nawiązywaniu kontaktów z instytucjami zewnętrznymi, wydawanie zaświadczeń i listów polecających.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Badania naukowe na Wydziale Historycznym UAM są w pełni zgodne z realizowanym programem kształcenia na wszystkich kierunkach i specjalnościach. Studenci i doktoranci uczestniczą w działalności naukowej w stopniu właściwym do profilu i charakteru jednostki.

6. Uczestnictwo jednostki w krajowej i międzynarodowej wymianie studentów, doktorantów, pracowników naukowych i dydaktycznych oraz współpraca z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami akademickimi, a także z przedsiębiorstwami i instytucjami

1) Ocena zapewnienia przez jednostkę udziału studentów, doktorantów, pracowników w realizacji programów międzynarodowych w ramach obszarów, dziedzin i dyscyplin, związanych z prowadzonymi studiami.

Wydział Historyczny UAM w sposób bardzo dobry i wielokierunkowy zapewnia studentom, doktorantom i pracownikom udział w wymianie międzynarodowej. Studenci wizytowanego kierunku uczestniczą w programach wymiany LLP Erasmus i MOST. Jednostka może pochwalić się imponującą liczbą podpisanych umów z uczelniami partnerskimi, które przekraczają liczbę 120. W ostatnich latach liczba osób wyjeżdżających w ramach obu programów wyraźnie spada (na LLP Erasmus w roku 2008/2009 wyjechało 84 studentów, w roku 2010/2011 57 studentów). Liczba studentów przyjeżdżających to tylko kilka osób rocznie. Liczba wyjeżdżających doktorantów to około 20 osób rocznie. Natomiast brak doktorantów przyjeżdżających. Taką samą tendencję obserwować można w grupie pracowników (brak osób przyjeżdżających). Koordynator programów wymiany na Wydziale, którym jest Prodziekan ds. studenckich, jako przyczynę spadku wyjazdów podaje przede wszystkim powody ekonomiczne, jak również wprowadzenie studiów dwustopniowych, które zmniejszają liczbę lat studiów, w których istnieje możliwość wyjazdu. W ramach międzynarodowej wymiany międzyuczelnianej na podstawie umów z uczelniami na Ukrainie i w Rosji rysuje się tendencja odwrotna: nieco więcej studentów przyjeżdża niż wyjeżdża. W tej wymianie uczestniczą też doktoranci i pracownicy (kilka osób rocznie). Studenci Instytutu Wschodniego wyjeżdżający na takie wymiany muszą jednak zazwyczaj sami opłacać pobyt – jednostce brakuje bowiem funduszy na stypendia wyjazdowe.

Wydział prowadzi też szereg międzynarodowych projektów. W Instytucie Historii realizowanych jest obecnie 9 programów międzynarodowych z udziałem 25 pracowników, 5 doktorantów i 8-15 studentów, a także 6 krajowych programów badawczych z udziałem około 30 pracowników, 24 doktorantów, około 40 studentów. W Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej latach 2007-2012 realizowano lub realizuje się 6 międzynarodowych projektów badawczych finansowanych przez UE z udziałem 19 pracowników, w tym dwóch doktorantów. W tym samym czasie realizowano 4 inne projekty międzynarodowe z udziałem 7 pracowników, w tym 2 doktorantów oraz jeden międzynarodowy projekt rozwojowy z udziałem pracownika, doktoranta i 3 studentów. W Instytucie Prahistorii realizowane są trzy projekty międzynarodowe w ramach Połączonej Polsko-Sudańskiej Ekspedycji. W latach 2008-2011 corocznie kilku pracowników brało udział w programie ACE Archeology in Contemporary Europe. W program międzynarodowej wymiany wpisuje się również Program Stypendialny Rzeczypospolitej Polskiej im. Konstantego Kalinowskiego, Spotkania e-learning as a tool of knowledge transfer in the field of protection and management of archaeological heritage oraz Leonardo da Vinci II programme. Liczącą się grupą studentów i doktorantów jest grupa wyjeżdżająca na misje międzynarodowe w ramach prowadzonych praktyk i wymiany w ramach porozumień partnerskich zawartych indywidualnie przez poszczególne instytuty.

Działania prowadzone przez jednostkę w zakresie promocji programów wymiany oprócz ogólnodostępnych ogłoszeń obejmują również, współorganizowany z Samorządem Studenckim, Dzień Erasmusa. Należy stwierdzić, że działania podejmowane przez jednostkę w zakresie jakości i dostępności informacji z punktu widzenia studentów są właściwe. Pozytywna jest również opinia studentów na temat funkcjonowania programów wymiany. Według nich właściwy jest poziom dostosowania oferty wyjazdów do specyfiki oferowanych studiów oraz do ich oczekiwań. Studenci pozytywnie oceniają koordynację programów w jednostce. Osobę koordynatora uważają za życzliwą i kompetentną. Kryteria oraz tryb

przeprowadzania rekrutacji do uczestnictwa w programach wymiany oceniają jako transparentne.

Analiza Regulaminu Programu LLP Erasmus 2011/2012 na Wydziale Historycznym UAM, wskazuje na konieczność modyfikacji zapisów regulaminowych z uwzględnieniem określenia „doktorant” lub „uczestnik studiów III stopnia”, pamiętając iż Ustawa Prawo o szkolnictwie Wyższym wyraźnie rozróżnia definicyjnie studenta od doktoranta. W obowiązujących zasadach określenie studia doktoranckie pojawia się zaledwie jeden raz: *§ 1 O wyjazd za granicę w ramach programu LLP - Erasmus ubiegać mogą się studenci, którzy:* 1. Posiadają obywatelstwo polskie, prawo stałego pobytu lub status uchodźcy na terytorium Polski. 2. Zarejestrowani są na studiach 1 oraz 2 stopnia, jednolitych magisterskich lub doktoranckich. Zastrzeżenia doktorantów, jako interesariuszy wewnętrznych, wzbudza również brak ich uczestnictwa w procesie rekrutacji. Biorąc również pod uwagę przygotowywane zmiany w programie studiów doktoranckich obejmujące wprowadzanie punktów ECTS, niezbędna jest weryfikacja punktów regulaminu dot. powyższej kwestii z ukierunkowaniem ich na studia doktoranckie.

Stopień współpracy z przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego kształtuje się z punktu widzenia studentów zależnie od reprezentowanego przez nich Instytutu. Jednostką zasługującą na wyróżnienie w tym obszarze jest Instytut Prahistorii, którego studenci często realizują badania archeologiczne w ramach trwających budów dróg ekspresowych i autostrad w kraju. Studenci innych Instytutów życzyliby sobie jednak zwiększenia współpracy jednostki z pracodawcami.

2) Ocena podejmowanych przez jednostkę działań służących internacjonalizacji procesu kształcenia i ich wpływu na określenie, modyfikację i osiągnięcie efektów kształcenia oraz realizację procesu kształcenia.

W celu pogłębienia internacjonalizacji procesu kształcenia Uczelnia powołała AMU PIE – Uniwersyteckie Centrum Edukacji Międzynarodowej. Jego zadaniem jest inicjowanie i koordynowanie prac związanych z realizacją programów dydaktycznych w językach obcych dla studentów polskich i zagranicznych oraz w języku polskim dla studentów zagranicznych. W ramach kursów koordynowanych przez AMU PIE znajdują się również semestralne wykłady pracowników Wydziału. Ponadto w ofercie dydaktycznej Instytutu Historii znajduje się realizowana wspólnie z Instytutem Filologii Angielskiej, skierowana do studentów II stopnia, specjalizacja w języku angielskim „Cywilizacja anglo-amerykańska” (120 ECTS) oraz skierowana do studentów zagranicznych M.A. in History. Central European Studies (90 ECTS). Internacjonalizacji służy także program MASTER. Umożliwia on przygotowanie pracy magisterskiej w języku francuskim, na podstawie której można uzyskać uznanie tytułu we Francji. Ponadto w r. akademickim 2009/2010 i 2010/2011 prowadzonych było 5-6 cykli wykładów w języku angielskim. Odbywają się też pojedyncze wykłady gości przyjeżdżających do poszczególnych instytutów. Instytut Prahistorii, w ramach międzynarodowych programów badawczych realizowanych z Niemcami (Kilonia), Czechami (Brno) i Ukrainą, organizuje praktyki na zagranicznych stanowiskach, co daje szansę studentom i doktorantom na doskonalenie umiejętności w kontakcie z warsztatem badawczym zagranicznych kolegów. Poziom internacjonalizacji studiów na Wydziale Historycznym UAM nie odbiega od innych polskich uczelni. Natomiast na szczególne wyróżnienie zasługuje powołanie centrum AMU PIE. Taka centralna inicjatywa pozwala na skierowanie spójnej oferty do studentów zagranicznych Uniwersytetu, co nabiera szczególnego znaczenia w odniesieniu do studiów humanistycznych, gdzie liczba przyjeżdżających studentów jest

niewielka i organizowanie dla nich zajęć nawet w ramach wydziałów przynosi zwykle niewielkie skutki.

3) Ocena skali i związku współpracy krajowej oraz międzynarodowej z ośrodkami akademickimi na prowadzone kształcenie i działalność naukowo-badawczą.

Zakres współpracy międzynarodowej różny jest w różnych jednostkach Wydziału. Ścisłe korelacje pomiędzy prowadzonymi badaniami międzynarodowymi a kształceniem w zakresie archeologii klasycznej i pradziejowej odnaleźć można w Instytucie Prahistorii, realizującym prace wykopaliskowe w Sudanie, w Bułgarii (Novae) i współuczestniczącym w programie ACE Archeology in Contemporary Europe. Także Instytut Etnologii łączy międzynarodowe prace badawcze z dydaktyką. Współpraca z Wydziałem Kulturoznawstwa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą obejmuje wymianę profesorów i wykładowców, badania prowadzone w ramach projektu „International Networks and Migration” (Program Interreg, kooperacja UAM i EUV) oraz organizowanie corocznych trzydniowych seminariów dla doktorantów na kierunku etnologia i antropologia kulturowa obu uniwersytetów (tematy – 2006: *Postcolonial Theory in Anthropology*; 2007: *The Concept of Space in Social Anthropology*; 2008: *New Theories of Power*). W ostatnich pięciu latach współpraca międzynarodowa utrzymywana była także z Instytutem Maksa Plancka w Halle nad Soławą (pobyty badawcze profesorów i doktorantów, wizyty robocze w ramach afiliowanego przy MPI projektu badawczego i udział w konferencjach). Liczącą się formą współpracy międzynarodowej jest przygotowywanie w Katedrze Muzykologii kolejnych tomów międzynarodowego, recenzowanego periodyku „Interdisciplinary Studies in Musicology”, który ma szeroki międzynarodowy zasięg i w którego editorial board zasiadają wybitni badacze z różnych ośrodków we Włoszech, USA Niemiec, Wielkiej Brytanii i Finlandii. Kontakty Instytutu Wschodniego z partnerami zagranicznymi ogniskują się wokół rosyjskich wyższych uczelni i instytutów badawczych: Rosyjska Akademia Nauk – Instytut Orientalistyki i Instytut Geografii, uniwersytety Rosji (Moskwa, St. Petersburg, Archangielsk, Psków, Irkuck). Liczne kontakty utrzymywane są z partnerami z Ukrainy (Kijów, Lwów, Donieck, Symferopol), Białorusi (Mińsk), Litwy (Wilno, Kowno), Kazachstanu (Ałmaty, Astana), Kirgistanu (Biszkek, Naryn), a także a także ośrodkami z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Czech, Węgier i innych państw Unii Europejskiej. W ramach tej współpracy z organizowane są seminaria i wykłady prowadzone przez zagranicznych naukowców i ekspertów. Kontakty te pozytywnie wpływają także na rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, a w szczególności młodych pracowników. W innych jednostkach kontakty mają charakter indywidualny. Owocują one głównie umiędzynarodowieniem poszczególnych tematów badawczych.

W ramach studiów podyplomowych Wydział współpracuje z innymi ośrodkami akademickimi w kraju: Uniwersytetem Gdańskim, Warszawskim, Wrocławskim i Uniwersytetem Mikołaja Kopernika (dotyczy to kadry prowadzącej zajęcia w ramach wykładów i warsztatów). Ponadto w ramach współpracy udokumentowana jest na poziomie wszystkich Instytutów organizacja konferencji, seminariów i sympozjów. Stała współpraca prowadzona jest z Towarzystwem im. H. Wieniawskiego w Poznaniu, Stowarzyszeniem De Musica w Warszawie, Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich; z muzeami: Archeologicznym w Biskupinie, Narodowym w Poznaniu, Pierwszych Piastów na Lednicy, w Koszalinie, Lęborku, Stutthof w Sztutowie, Instrumentów Muzycznych w Poznaniu.

W sumie współpraca międzynarodowa i krajowa widoczna jest głównie w obszarze prowadzonych badań naukowych. Częściej ma ona charakter indywidualny niż instytucjonalny. Rozbudowane prace badawcze, angażujące kilka ośrodków, odnotować

należy na archeologii, etnologii i częściowo w Instytucie Wschodnim. Istotne znaczenie ma też wydawanie przez Katedrę Muzykologii obcojęzycznego czasopisma. Wpływ współpracy krajowej i międzynarodowej na kształcenie jest mniejszy; obserwuje się go na kilku kierunkach (archeologia, etnologia, muzykologia wschodoznawstwo).

4) Ocena zakresu i wyników współpracy jednostki z otoczeniem społeczno-gospodarczym i jej wpływu na osiągnięte efekty kształcenia.

Zakres współpracy z otoczeniem poszczególnych jednostek Wydziału jest zróżnicowany i podyktowany specyfiką prowadzonych kierunków, a tym samym występujących możliwości. Inny rodzaj współpracy z otoczeniem rysuje się w Instytucie Wschodnim, a inny w Instytucie Prahistorii, stąd niemożliwa staje się ocena ich działań w kategoriach bezwzględnych i wartościowania względem siebie. Wydział sam deklaruje, że są to poczynania nadal nie wystarczające, szczególnie w zakresie kontaktów z pracodawcami; czy nie dość wystarczające i satysfakcjonujące z miastem. Jednak pomimo wszystko Instytuty ze swoją działalnością mocno wpisują się w życie regionu, często są to działania spektakularne na skalę kraju i zagranicy. Należy tu wspomnieć Ekspedycje Archeologiczne w Novae (Bułgaria), czy w Łeknie; działalność Centrum Badań Migracyjnych (CeBaM przy Instytucie Etnologii); współpracę ze szkołami i placówkami muzealnymi; działalność w programie Regionalizm w edukacji humanistycznej. Wynikiem nawiązanej współpracy Wydziału (Instytutów) z otoczeniem społeczno-gospodarczym są wystawy, opracowania zbiorów, publikacje naukowe, popularyzowanie nauki w środowisku, organizowanie konferencji (krajowych i międzynarodowych) i spotkań seminaryjnych. Działalność ta, choć znacząca, nadal funkcjonuje w starym schemacie. Strony deklarują utrudnienia formalno-prawne przy zawieraniu umów na różne projekty, często utrudniające wszelkie działania, a na pewno mocno je komplikujące. Rodzaj współpracy opiera się głównie na wypracowanych wcześniej regułach i przyzwyczajeniach. Brak zrozumienia do końca roli, jaka została obecnie wytyczona pracodawcy. Jest to sfera powoli dopiero odkrywana w obszarze nauk humanistycznych i społecznych. Wydział zapewnia warunki, oczywiście z różnym stopniem zaangażowania, aby w działania te mogli zostać włączeni studenci i doktoranci. Niezadowolający ich udział w różnych poczynaniach spowodowany jest jednak czasami brakiem reakcji ze strony studentów. I tu istnieje konieczność nowych działań ze strony Wydziału w zakresie dotarcia do tych grup i większej ich aktywizacji.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) W pełni: Wydział w bardzo dobry sposób zapewnia udział studentów, doktorantów i pracowników w realizację programów międzynarodowych, zarówno poprzez ogromną liczbę podpisanych umów dwustronnych, jak i własne badania prowadzone z partnerami zagranicznymi.**
- 2) W pełni: internacjonalizacja procesu kształcenia następuje głównie poprzez działanie jednostki AMU PIE, koordynującej na poziomie centralnym zajęcia w językach obcych. Działanie tej jednostki ocenić należy bardzo pozytywnie i uznać za przejaw właściwego, systemowego podejścia do problemu internacjonalizacji studiów.**
- 3) Znacząco: znaczenie współpracy międzynarodowej i krajowej dla badań naukowych uznać należy za istotne, choć dominują przede wszystkim – typowe w humanistyce – kontakty indywidualne; natomiast związek tej w współpracy z**

kształceniem widoczny jest jedynie na części kierunków prowadzonych w Jednostce.

- 4) **Znacząco: Wydział prowadzi współpracę z otoczeniem społecznym, jest ona jednak nierównomierna w poszczególnych jednostkach i odbywa się bez jasno sprecyzowanego udziału interesariuszy zewnętrznych.**

7. Wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne zapewniane przez jednostkę studentom i doktorantom w procesie uzyskiwania efektów uczenia się

1) Ocena funkcjonującego w jednostce systemu opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej, w tym stopnia uwzględnienia potrzeb osób niepełnosprawnych. Ocena udziału studentów i doktorantów w weryfikacji prawidłowości działania tego systemu.

Studenci i doktoranci pozytywnie oceniają system opieki naukowej i dydaktycznej, obowiązujący w jednostce. Wsparcie w rozwoju studentów podczas procesu dyplomowania przejawia się we wszystkich istotnych aspektach będących przedmiotem oceny: zapewniona jest swoboda w zakresie wyboru tematyki prac dyplomowych, studenci uzyskują odpowiednią pomoc oraz możliwość wyboru promotora posiadającego właściwe kwalifikacje, umożliwiające realizację celów badawczych, postawionych przed pracą dyplomową. Przydział merytoryczny opiekunów naukowych na studiach doktoranckich wynika bezpośrednio z obszaru badawczego, którym zajmuje się uczestnik studiów III stopnia, co przyjmuje się za prawidłowe rozwiązanie. Kandydat na studia doktoranckie sam wybiera opiekuna naukowego kierując się zbieżnością swoich zainteresowań badawczych z profilem specjalizacji opiekuna, a następnie wspólnie z potencjalnym opiekunem ustalają ramy dla projektu doktorskiego. Za korzystne dla uczestników studiów III stopnia można także przyjąć, że po ewentualnym przyjęciu na studia doktoranckie doktorant ma prawo bez uzasadnienia zmienić opiekuna naukowego. Doktoranci podkreślali również, że współpraca pomiędzy doktorantem a promotorem opiera się na dobrych obyczajach obowiązujących w środowiskach akademickich, natomiast jej ramy formalne określa regulamin studiów doktoranckich. Liczba doktorantów przypadająca na jednego opiekuna naukowego nie przekracza 10 osób, co umożliwia swobodny kontakt z opiekunem.

Indywidualizacja programu kształcenia oceniana jest przez studentów różnie, w zależności od Instytutu, w jakim się kształcą. W części z nich istnieje szeroka oferta przedmiotów obieralnych, niestety studenci innych narzekają na zbyt mały wybór w tym zakresie. Jednocześnie zwrócili oni uwagę, że cały czas zdarzają się sytuacje, kiedy poszczególne komponenty edukacyjne powtarzają się w niezmienionej formie w ramach tego samego programu studiów, mimo zgłoszenia przez nich zastrzeżeń do tego stanu rzeczy. Jako możliwy powód powtarzania się komponentów edukacyjnych studenci podali brak właściwej komunikacji pomiędzy poszczególnymi zakładami w ramach jednego Instytutu.

Jeśli chodzi o przebieg praktyk zawodowych, studenci w większości pozytywnie oceniają ich przebieg. Wyjątek stanowią studenci realizujący specjalność nauczycielską, którzy mają problem z pogodzeniem praktyki i jej wymiaru godzinowego z realizacją innych obowiązków wynikających z programu studiów i postulują, by zajęcia na roku, gdzie realizowane są praktyki, odbywały się w godzinach popołudniowych.

Ocena powszechnego dostępu studentów do aktualnych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów nie jest jednorodna. Studenci pytani o tę kwestię, stwierdzili, iż w znakomitej większości wypadków, dostęp do właściwej informacji jest przez Uczelnię zapewniony poprzez stronę internetową. Zdarzają się jednak przypadki, w których informacja jest niedostępna lub przychodzi zbyt

późno. Do takich zalicza się przede wszystkim zdecydowanie zbyt późne ogłaszanie planu zajęć, które często ma miejsce na dzień przed rozpoczęciem semestru.

Publiczny dostęp studentów do obiektywnych informacji jakościowych i ilościowych na temat oferowanych programów i dyplomów, studiów podyplomowych i doktoranckich, określany jest przez studentów jako właściwy.

Doktoranci pozytywnie ocenili pracę obsługi administracyjnej, zaznaczając otwartość, elastyczność oraz gotowość do pomocy pracownika odpowiadającego za studia doktoranckie. Ponadto uczestnicy studiów III stopnia wyrazili korzystną opinię na temat listy mailingowej, jaka od niedawna przesyłana jest z sekretariatu ds. studiów doktoranckich. Doktoranci uznali, iż jest to najlepsze narzędzie polityki informacyjnej i dlatego też postulowali, aby wszystkie niezbędne wiadomości dot. doktorantów były przez nią przekazywane.

Studenci i doktoranci wysoko oceniają możliwość konsultacji z pracownikami naukowo-dydaktycznymi: oprócz wyznaczonych terminów dyżuru mają możliwość porozumienia się z nimi za pomocą poczty elektronicznej lub telefonu.

Z powodu problemów infrastrukturalnych, z jakimi w chwili obecnej boryka się jednostka, prawie niemożliwe jest korzystanie z pomieszczeń w budynkach uczelni, co ogranicza studentom możliwość rozwijania własnych projektów badawczych. Władze wizytowanej jednostki, a także władze podległych jej Instytutów są dostępne dla studentów we odpowiednim zakresie. Studenci doceniają możliwość stałego i bezpośredniego kontaktu z osobami odpowiedzialnymi za prowadzenie Wydziału i podległych mu jednostek.

W Uczelni funkcjonuje odpowiednio skonstruowany system pomocy materialnej, który został wdrożony przy udziale i z akceptacją Samorządu Studenckiego. System ten uwzględnia udział studentów w podziale środków Funduszu Pomocy Materialnej, funkcjonowaniu komisji stypendialnych, opracowywaniu regulaminów pomocy materialnej, przyznawania miejsc w domach studenckich. Studenci, zebrani na spotkaniu, ocenili funkcjonowanie systemu pozytywnie, wskazali jedynie na problem terminowości wypłat stypendium Rektora, który wiązał się z opóźnieniami w pracach Uczelnianej Komisji Ekonomicznej. Jak zapewnili studenci i ich przedstawiciele w Samorządzie Studenckim, problem został już jednak rozwiązany. Decyzje wydawane przez Wydziałową Komisję Ekonomiczną są zgodne z obowiązującym prawem i wydawane zgodnie z Kodeksem Postępowania Administracyjnego. We wszystkich ciałach, określonych przez Regulamin Pomocy Materialnej, studenci, zgodnie z obowiązującą Ustawą, stanowią większość.

Zasady przyznawania stypendium doktoranckiego określa Zarządzenia Rektora UAM Nr 106 z dnia 9 lipca 2007 r. w *sprawie ustalenia regulaminu przyznawania stypendiów doktoranckich* wraz z odpowiednim załącznikiem stanowiącym wniosek o przyznanie stypendium doktoranckiego. Regulamin jest skonstruowany prawidłowo, choć zawiera zapisy już nieobowiązujące w polskim prawie. Obecnie na Uniwersytecie Adama Mickiewicza trwają prace nad dostosowaniem aktu do znowelizowanej Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Kwoty przydzielane doktorantom oraz czas w jakim wypłacane jest stypendium są zgodne z przepisami. Kryteria przyznawania stypendium doktoranckiego na Wydziale Historycznym na rok 2011/2012 uchwalone zostały podczas Rady Wydziału z 10 stycznia 2011 r. Weryfikacja protokołu z Rady Wydziału wskazuje, iż ostateczne ustalenia ukształtowały się w wyniku dyskusji oraz negocjacji pomiędzy projektem Kierownika Studium oraz projektem doktorantów. Podczas spotkania z zespołem wizytującym doktoranci ocenili wypracowane stanowisko pozytywnie, jednocześnie stwierdzając iż w bieżącym roku akademickim wymagane będą zmiany w kwestionariuszu.

Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że na Uniwersytecie Adama Mickiewicza **nie funkcjonują decyzje administracyjne o nieprzyznaniu stypendium**

doktoranckiego, co narusza zapisy kodeksu postępowania administracyjnego i jest tym samym niedopuszczalne.

Obok stypendium doktoranckiego elementem wsparcia finansowego dla doktorantów są świadczenia pomocy materialnej. Zgodnie z *Regulaminem pomocy materialnej dla doktorantów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* uczestnicy studiów III stopnia wszystkich trybów studiów mogą korzystać ze świadczeń socjalnych (stypendium socjalne, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, zapomoga). Przyznawane są one przez Wydziałowe Komisje Ekonomiczne Doktorantów. Komisje stypendialne powoływane są i funkcjonują na podstawie zgodnych z prawem, czytelnych i powszechnie znanych procedur, a także prowadzą pełną i przejrzystą dokumentację. Oprócz w/w świadczeń doktoranci korzystają mogą ze stypendium dla najlepszych doktorantów oraz stypendium ministra za wybitne osiągnięcia. Zasady i procedury stosowane w powyższym zakresie są prawidłowe. Decyzje spełniają wymogi art. 107 Kodeksu Postępowania Administracyjnego, zgodnie z art. 207 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zastrzeżenia natomiast wywołuje termin przesyłania wytycznych kierowanych przez Prorektora UAM do dziekanów (grudzień), pierwsze posiedzenia Komisji Wydziałowych (II połowa grudnia) oraz idące za tym poważne opóźnienia w wypłacie środków. Wskazane jest rozpoczęcie procedury odpowiednio wcześniej, tak aby ostatecznie w miesiącu grudniu następowała wypłata świadczeń socjalnych.

Na szczególną uwagę zasługują dodatkowe stypendia, z których mogą także korzystać doktoranci Wydziału Historycznego, tj. Stypendia ufundowane przez Arcybiskupa Poznańskiego, Fundacji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, czy Stypendium Fundacji Rodziny Kulczyków.

Jako bardzo korzystne rozwiązanie uznaje się także włączenie doktorantów w Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w ramach którego otrzymują tzw. uzupełnienie kosztów wycieczki.

System opieki naukowej, dydaktycznej i materialnej uwzględnia również potrzeby osób niepełnosprawnych. Jednak dostosowanie infrastruktury dydaktycznej w tym zakresie nie jest pełne, z powodu problemów lokalowych jednostki, o których była już mowa w poprzednich rozdziałach Raportu.

2) Ocena podejmowanych działań zapobiegawczych i rozwiązywania sytuacji konfliktowych w jednostce oraz efektywności systemu rozpatrywania skarg studentów, doktorantów i słuchaczy studiów podyplomowych.

Studenci wysoko oceniają możliwość rozwiązywania sytuacji konfliktowych, jaką daje im Wydział i podległe mu Instytuty. Wymieniono przykład interwencji studentów w Instytucie Wschodnim, po której Władze Wydziału natychmiast przystąpiły do rozwiązywania problemu, stając po stronie studentów. Studenci wskazali jako osoby, do których kierują się oni w trudnych sytuacjach, opiekunów lat, jak również zastępców Dyrektorów Instytutów ds. studenckich. Należy podkreślić pozytywną opinię studentów w zakresie efektywności systemu rozpatrywania skarg.

Wskazywane przez doktorantów konflikty dotyczyły głównie kontaktu z Kierownikiem Studium Doktoranckiego. Zdaniem doktorantów, Kierownik studiów doktoranckich bardzo często wykorzystując swoje stanowisko prezentuje postawę autorytarną wobec spraw uczestników studiów III stopnia, co zasługuje na ocenę negatywną. Wskazane jest, aby w tej kwestii wspólnie wypracować korzystne dla wszystkich stron porozumienie. Do chwili obecnej Władze Dziekańskie nie odnotowały żadnych skarg ze środowiska doktoranckiego. Uczestnicy studiów III stopnia podczas spotkania deklarowali, iż

bezpośrednim powodem braku zażaleń na pracę Kierownika była obawa przez ewentualną jego reakcją.

W komisjach dyscyplinarnych, powołanych przez Senat UAM, studenci i doktoranci są reprezentowani zgodnie z obowiązującymi przepisami Ustawy.

3) Ocena działalności samorządu studentów, doktorantów oraz organizacji ich zrzeszających, wspierającej proces uczenia się oraz wszechstronnego rozwoju i nabywania kompetencji społecznych studentów i doktorantów, a także współpracy w tym zakresie z władzami jednostki. Ocena roli jednostki w aktywizacji tych środowisk zarówno w pracach dotyczących procesu kształcenia i weryfikacji jego jakości, jak i rozwoju kultury oraz uwrażliwienia na potrzeby społeczne. Ocena spełnienia przez przedstawicieli Parlamentu Studentów RP wymogów prowadzenia szkoleń studentów rozpoczynających kształcenie w zakresie ich praw i obowiązków (od roku akademickiego 2011/2012).

Działalność Samorządu Studentów wizytowanej jednostki w zakresie wspierania procesu uczenia się oraz wszechstronnego rozwoju i nabywania kompetencji społecznych studentów oraz odpowiedniej współpracy w tym zakresie z władzami jednostki należy określić jako właściwą. Uczelnia i jednostka zapewnia Samorządowi Studenckiemu i organizacjom studenckim odpowiednie warunki materialne. Zarówno Władze Wydziałowego Samorządu Studentów, jak i przedstawiciele studenckiego ruchu naukowego podkreślają, iż współpraca układająca się pomiędzy nimi a Władzami Wydziału jest bardzo dobra. Samorząd uczestniczy w pracach dotyczących procesu kształcenia i weryfikacji jego jakości. Jednostka w pełni umożliwia przedstawicielom studentów uczestnictwo w tych pracach i w odpowiednim trybie konsultuje dokumenty wprowadzające zmiany w procesie kształcenia. Wyjątek stanowi zbyt późne zwracanie się do Samorządu o opinię w sprawach planu zajęć. Jako przyczynę opóźnień z konsultowaniem i ogłaszaniem planu zajęć, Władze Wydziału podają problemy lokalowe, które powodują konieczność wykorzystania pozostającej przestrzeni do maksimum. Jednocześnie program komputerowy do ustalania planu zajęć byłby dla jednostki zbyt dużym wydatkiem, niemożliwym do poniesienia w obecnej sytuacji finansowej.

Na Wydziale Historycznym funkcjonuje też Samorząd Doktorantów, działający zgodnie z zapisami Regulaminu Samorządu Doktorantów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Nie posiada on biura, jak również nie dysponuje budżetem na działania statutowe. Podczas spotkania przedstawiciele samorządu zaznaczyli jednak, że każdorazowo, jeżeli zaistnieje potrzeba otrzymują oni wsparcie, np. finansowe ze strony Władz Dziekańskich. Aktywność samorządu oceniana jest przez pozostałych doktorantów bardzo wysoko. Środowisko uczestników studiów III stopnia reprezentowane jest we wszystkich organach wydziałowych, w których działaniach czynnie uczestniczy. Ponadto przedstawiciele doktorantów w razie konieczności opiniują i tworzą własne autorskie projekty aktów prawnych dot. doktorantów. Ocena działalności Samorządu jest w pełni pozytywna.

Uczestnicy studiów III stopnia mają również możliwość realizacji swoich zainteresowań np. poprzez działania w kołach naukowych. Władze jednostki w odpowiedni sposób popierają realizację projektów kół naukowych zarówno pod względem finansowym jak i organizacyjnym, co jest korzystne i jak twierdzą doktoranci – jak najlepiej wpływa na ich rozwój m.in. naukowy.

W Radzie Wydziału i w Radach Instytutów studenci i doktoranci są reprezentowani w odpowiedniej liczbie, zgodnej z wymogami Ustawy, aktywnie uczestniczą w posiedzeniach tych gremiów, a ich głos jest widoczny w ich pracach. Opinie dotyczące procesu

dydaktycznego brane są przez Władze Wydziału pod uwagę, a przedstawiciele są proszeni o konsultacje we wszystkich sprawach z nim związanych.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) **Znacząco: Spełnienie kryteriów w zakresie opieki naukowej, materialnej i dydaktycznej, należy ocenić jako właściwe. Sugeruje się natomiast uwzględnienie uwag studentów, zwłaszcza w zakresie poprawienia polityki informacyjnej oraz pełne dostosowanie rozwiązań administracyjnych do obowiązujących przepisów prawa.**
- 2) **W pełni: Jednostka właściwie prowadzi działania zapobiegawcze i w odpowiedni sposób rozwiązuje sytuacje konfliktowe.**
- 3) **W pełni: Jednostka zapewnia właściwe warunki do rozwoju i działalności samorządu studentów i doktorantów. Samorząd Studencki i Doktorancki jednostki aktywnie uczestniczą w pracach dotyczących procesu kształcenia i weryfikacji jego jakości.**

8. System wewnętrznych przepisów prawnych normujących proces zapewnienia jakości kształcenia, jego spójność i zgodność z przepisami powszechnie obowiązującymi

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w celu stałego podnoszenia jakości kształcenia, jako czynnika warunkującego dalszy rozwój wprowadził Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia na podstawie Uchwały Senatu nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r. z późn. zm. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia. Początek prac rozpoczął się w 2000 roku, kiedy na podstawie Uchwały Senatu nr 24/2000 z dn. 17.04.2000 r. wprowadzono Uczelniany System Oceny Jakości Kształcenia.

W wyniku analizy oraz weryfikacji dokumentacji stwierdza się, iż zalecenia dotyczące Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia wskazane w powyższych dokumentach są w Uczelni realizowane poprzez następujące działania:

1. Powołanie Rady ds. Jakości Kształcenia Zarządzeniem Rektora nr 131/2009/2010 z dn. 11.02.2010 r. w sprawie powołania Rady ds. Jakości Kształcenia, którą tworzą: Komisja ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Komisja ds. Oceny Jakości Kształcenia wraz z określeniem osoby odpowiedzialnej za nadzór nad koordynacją jej prac przez Pełnomocnika Rektora ds. Zarządzania Jakością Kształcenia, będącego zarazem jej przewodniczącym (zatwierdzenie składu osobowego wraz z przedstawicielami studentów i doktorantów, określenie jej zakresu kompetencji: Uchwała Senatu nr 284/2011/2012 z dn. 30.01.2012 r. w sprawie zmiany Uchwały nr 126/2010 z dn. 25.01.2010 r., Zarządzenie Rektora nr 130/2009/2010 z dn. 11.02.2010 r. oraz nr 321/2011/2012 z dn. 03.02.2012 r. w sprawie określenia szczegółowych zadań Rady ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia), w szczególności opracowanie strategii zapewnienia jakości kształcenia, określenie procedur i polityki zarządzania jakością, w tym zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia poprzez dostosowanie programów kształcenia do poziomów i efektów kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, wsparcie i monitorowanie działań wydziałowych komisji ds. jakości kształcenia, przedstawianie Rektorowi propozycji działań mających na celu doskonalenie procesu kształcenia w Uczelni, a także przedstawianie Senatowi Uczelni corocznych sprawozdań z efektów funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia oraz wdrażania projektów działań podnoszących jakość kształcenia).

2. Powołanie przez Dziekana Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia którą tworzą: Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia i Zespół ds. Oceny Jakości Kształcenia, z określeniem jej składu osobowego wraz z przedstawicielami studentów i doktorantów oraz zadań (Uchwała Senatu nr 284/2011/2012 z dn. 30.01.2012 r., Zarządzenie Rektora nr 130/2009/2010 z dn. 11.02.2010 r. oraz nr 321/2011/2012 z dn. 03.02.2012 r.), do których należą: wdrażanie na wydziale procedur opracowanych przez Radę ds. Jakości Kształcenia, służących zapewnieniu oraz doskonaleniu jakości kształcenia na poszczególnych kierunkach, opiniowanie projektów programów kształcenia, w tym ich zgodności z obszarowymi efektami kształcenia, zgodności efektów kształcenia w modułach z efektami kierunkowymi, prawidłowości przypisywania modułom kształcenia punktów ECTS, analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia, w tym weryfikowanie efektów kształcenia osiągniętych przez studenta w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, a także oceny dokonywanej przez studentów i pracowników, w tym wniosków z monitorowania karier zawodowych absolwentów Uczelni, przedstawianie Dziekanowi propozycji działań mających na celu podnoszenie jakości kształcenia na wydziale, a także przedstawianie Radzie Wydziału corocznych sprawozdań z efektów działania systemu zarządzania jakością kształcenia na wydziale. Sugeruje się protokolowanie spotkań Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia oraz prowadzenie kompletnej dokumentacji.

3. Wskazanie zakresu obejmowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia na wszystkich formach i poziomach studiów oraz celu poprzez stymulowanie ciągłego doskonalenia jakości kształcenia, podnoszenie rangi pracy dydaktycznej oraz poziomu wykształcenia absolwentów, a także informowaniu o jakości kształcenia oferowanego przez Uczelnię. Sugeruje się zwrócenie uwagi na objęcie systemem uczestników studiów doktoranckich oraz słuchaczy studiów podyplomowych w większym zakresie niż dotychczas (badania ankietowe).

4. Doprecyzowanie obszarów działania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością, obejmujących organizację oraz obsługę procesu kształcenia prowadzących do doskonalenia wszystkich jego aspektów, w tym:

- *ocenę i weryfikację programów studiów* poprzez okresowy przegląd dokonywany na bieżąco przez Kierowników Zakładów, Wicedyrektorów Instytutów ds. dydaktycznych w porozumieniu z Radami Instytutów oraz powołaną przez Radę Wydziału w dn. 12.03.2012 r. Radę Programową (Protokół z posiedzenia z dn. 12.03.2012 r.); opracowywanie oraz analizowanie planów i programów nauczania przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji, które będą obowiązywały od roku akademickiego 2012/2013 (Uchwała Senatu nr 285/2011/2012 z dn. 30.01.2012 r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących uchwalania programów kształcenia dla studiów wyższych, studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających),

- *ocenę i weryfikację efektów kształcenia* poprzez badanie jakości prac dyplomowych i ich adekwatności do programu kształcenia, nagradzanie najzdolniejszych absolwentów (Protokół z posiedzenia Rady Instytutu Historii z dn. 05.12.2011 r. coroczne przyznawanie nagrody im. K. Tymienieckiego za najlepszą pracę magisterską obronioną w Instytucie Historii: pierwsze miejsce nagroda i dwa kolejne jako wyróżnienia oraz nagrody im. S. Szolc-Rogozińskiego studentom, którzy przygotowują pracę magisterską w ramach której przeprowadzają badania terenowe), analizę egzaminów dyplomowych pod kątem przygotowywania się do nich zgodnie z zaleceniami i procedurami określonymi przez Radę Wydziału, Rady Instytutów oraz w Regulaminie Studiów,

- *warunki prowadzenia zajęć dydaktycznych* poprzez hospitację zajęć, także tych prowadzonych przez adiunktów, asystentów oraz doktorantów, uzgadnianie ich treści i formy z prowadzącym pracownikiem samodzielnym w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu merytorycznego (Na podstawie Protokołów z hospitacji zajęć dydaktycznych na różnych poziomach studiów w roku akademickim 2010/2011 zatwierdzonych przez kierownika jednostki stwierdzono przeprowadzenie ok. 70 hospitacji wraz ze szczegółowymi wskazaniem merytorycznymi, co do sposobu, formy i treści prowadzonych zajęć), określenie obowiązkowego wymiaru godzin wykładów prowadzonych przez samodzielnych pracowników naukowo- dydaktycznych, maksymalnej liczby prac dyplomowych prowadzonych przez nauczycieli akademickich oraz minimalnego wymiaru czasowego obowiązkowych konsultacji dydaktycznych, a także liczebności grup (Uchwała Senatu nr 165/2009/2010 z dn. 31.05.2010 r. w sprawie rodzajów zajęć dydaktycznych, liczebności grup studenckich, zasad przydzielania pensum dydaktycznego oraz rozliczania godzin ponadwymiarowych na studiach wyższych i studiach doktoranckich), włączanie studentów i doktorantów do zespołów wykonujących projekty badawcze, zapraszanie do udziału w konferencjach i seminariach naukowych organizowanych przez Wydział (Konferencja „efekty kształcenia- rola w budowaniu europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego”),
- *warunki socjalno-bytowe studentów i doktorantów* poprzez wprowadzenie regulaminu przyznawania pomocy materialnej studentom Uniwersytetu (Zarządzenie Rektora nr 289/2011/2012 z dn. 20.10.2011 r. oraz doktorantom (Zarządzenie Rektora nr 282/2011 z dn. 28.09.2011 r.), przyznawanie studentom stypendium w związku z decyzją o zwiększeniu puli do ok. 250 na podstawie Protokołu z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 10.01.2011 r., w tym stypendia Rektora dla najlepszych studentów (Zarządzenie Rektora nr 291/2011/2012 z dn. 21.10.2011 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu stypendium Rektora dla najlepszych studentów Uniwersytetu), Ministra (Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 15.11.2010 r.), realizacja programu przyznawania stypendiów naukowych dla doktorantów, poprzez udzielenie wsparcia dla prowadzonych przez nich badań (na rok 2012 z 11 wydziałów Uczelni stypendia otrzymało 18 doktorantów, którzy wykazali się nowatorskimi metodami i kierunkami badań naukowych, w tym 2 z Wydziału Historycznego), stypendia naukowe Fundacji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza dla doktorantów (w 2011 roku 2 osoby z Wydziału Historycznego), stypendia Funduszu Rodziny Kulczyków dla studentów i doktorantów (w roku ak. 2010/2011 otrzymał 1 doktorant Wydziału Historycznego: Protokół z posiedzenia Kapituły ds. Stypendiów Funduszy Rodziny Kulczyków z dn. 15.09.2011 r.), stypendia habilitacyjne (Protokoły z posiedzeń Rady Wydziału z dn. 16.05.11- 5 osób; 13.06.11-4 osoby; 27.09.11-5 osób),
- *jakość obsługi administracyjnej studentów i doktorantów* poprzez stworzenie warunków do uczestniczenia w procesie kształcenia osobom niepełnosprawnym (powołanie Biura Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych), możliwość tworzenia kół naukowych i innych uczelnianych organizacji studenckich oraz doktoranckich, organizowanie cyklu szkoleń, kursów i warsztatów poświęconych nabywaniu i doskonaleniu kompetencji pracowników Uczelni,
- *informacje na temat kształcenia i uzyskiwanych kwalifikacji* poprzez informatory, strony internetowe Uczelni, Wydziału, a także Instytutów z wyszczególnieniem oferty dydaktycznej, warunkami rekrutacji, sylabusami przedmiotów i punktami ECTS, planami i programami studiów, realizację programu współpracy z przedstawicielami przedsiębiorców i pracodawców z Wielkopolski przy realizacji prac dyplomowych na terenie przedsiębiorstw (Protokół z posiedzenia Senatu z dn. 30.05.2011 r., w którym jednym z punktów było przedstawienie relacji ze spotkania reprezentantów Wydziałów Uczelni z przedstawicielami

przedsiębiorców i pracodawców, które odbyło się w celu zebrania opinii o przygotowaniu studentów i absolwentów do wymagań rynku pracy, uzyskanej przez nich wiedzy, umiejętności, możliwości znalezienia pracy w przedsiębiorstwach i instytucjach, a także wdrożeniu w/w przedstawicieli w przyszłości do prac nad programami kształcenia, w tym ich opiniowaniu, a także zwiększaniu możliwości odbycia praktyki lub stażu przez studentów Uczelni), wspieranie rozwoju karier zawodowych studentów i absolwentów przez Biuro Karier, które zajmuje się promocją zawodową studentów i absolwentów, ich przygotowaniem do wejścia na rynek pracy oraz umożliwieniem pracodawcom bezpośredniego dotarcia do potencjalnych pracowników. W związku z powyższym zwiększenie informacji o kształceniu i uzyskiwanych kwalifikacjach odbywać się będzie w przyszłości poprzez zwiększenie udziału pracodawców w określaniu i ocenie efektów kształcenia w związku z planowanym włączeniem ich do prac Rad Programowych prowadzonych na Wydziale,

- *system premiowania wyróżniających się nauczycieli akademickich i pracowników obsługujących proces dydaktyczny oraz studentów i doktorantów* poprzez przyznawanie nagród Rektora (Uchwała Senatu nr 245/2011 z dn. 27.06.2011 r. w sprawie wprowadzenia „Regulaminu w sprawie zasad i trybu przyznawania nauczycielom akademickim nagród Rektora”, Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 13.06.2011 r.), Ministra za wybitne osiągnięcia naukowe (Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 14.02.2011 r.), Prezesa Rady Ministrów za wyróżnione rozprawy doktorskie i habilitacyjne oraz za działalność naukową i naukowo-techniczną (Protokół z posiedzenia Rady Wydziału z dn. 10.01.2011 r.: 8 wniosków), Medalu za zasługi dla Uniwersytetu za współpracę na polu naukowym i dydaktycznym, Medalu KEN za pozycję naukową i inicjatywy dydaktyczne).

5. Skonkretyzowanie efektów działania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, w szczególności: zwiększenie konkurencyjności i przejrzystości oferty edukacyjnej Uniwersytetu oraz wyposażenie absolwentów w kwalifikacje pożądane na rynku pracy, ciągłe doskonalenie jakości kształcenia przez systematyczną ocenę, analizę i modyfikację procesu dydaktycznego, podniesienie rangi pracy dydaktycznej oraz powiązanie działalności dydaktycznej ze sferą badań, dostarczenie zainteresowanym wiarygodnych i kompletnych informacji na temat programów studiów, jakości kształcenia i kwalifikacji zdobywanych przez absolwentów, a także uzyskiwanie akredytacji krajowych i międzynarodowych.

6. Wskazanie odpowiednich narzędzi służących realizacji zakładanych celów w postaci ocen oraz badań prowadzonych w formie ankiet ogólnouniwersyteckich i wydziałowych wśród studentów i absolwentów, nauczycieli akademickich, pracowników obsługujących proces kształcenia:

- *Badania studentów* odbywają się w formie elektronicznej ankiety przy pomocy programu „Ankieter”, której celem jest podnoszenie jakości zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli akademickich oraz realizowanie polityki kadrowej Uniwersytetu. Zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 323/2011/2012 z dn. 03.02.2012 r. w sprawie ankiet wraz z zasadami ich opracowania, przeprowadzania oraz publikowania ich wyników badania studentów przeprowadza się corocznie w semestrze letnim. Jest to ankieta ogólnouczelniana, dotycząca procesu kształcenia, w tym jakości Uczelni, na kierunku, a także poszczególnych zajęć i sposobu ich prowadzenia, a także oceny studentów oraz sposobów ich wspierania (Ostatnie badanie studentów na podstawie Raportu z badań Rady ds. Jakości Kształcenia odbyło się w okresie 15.05-30.06.2011 r. na podstawie ankiety ogólnouczelnianej. Z którego wynika, iż otrzymany napływ odpowiedzi zwrotnych wynosił odpowiednio 18% wśród studentów studiów stacjonarnych oraz 15% wśród niestacjonarnych. Wyniki z

przeprowadzonych badań są szczegółowo opracowywane przez Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia, w postaci raportu i upowszechniane poprzez stronę internetową wraz z uwzględnieniem podjętych działań naprawczych, służą podnoszeniu poziomu kształcenia oraz członkom Komisji Oceniającej Nauczycieli Akademickich, a także bezpośrednim przełożonym, otrzymują je osoby biorące bezpośredni udział w badaniu i nauczyciele akademicy, których zajęcia były oceniane (w badaniu studenci wypełnili łącznie 7761 ankiet).

- *Ocena pracowników naukowo-dydaktycznych* odbywa się pod nadzorem Zespołu Oceniającego Nauczycieli Akademickich, zajmującego się postępowaniem naukowym kadry pod kątem osiągnięć naukowych i dydaktycznych. Zgodnie z zapisami Statutu Uczelni podstawę oceny nauczyciela akademickiego stanowi jego dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny i organizacyjny, przy czym elementem oceny dotyczącej wypełniania przez nauczyciela akademickiego obowiązków dydaktycznych jest opinia studentów wyrażona w anonimowych ankietach (Ostatnia ocena kadry na podstawie Protokołu Zespołu Oceniającego Nauczycieli Akademickich z dn. 21.03.2011 r. odbyła się do 15.03.2011 r., miała ona charakter opisowej ankiety ogólnouczelnianej, dostępnej na stronie internetowej. Podczas analizy rezultatów przeprowadzonych badań wnioskuje się, że występuje przepływ informacji zwrotnej do osób biorących udział w badaniu, wykorzystuje się je w procesie decyzyjnym o jakości kształcenia, a także realizacji polityki kadrowej). W terminie 15.04-15.05.2011 r. przeprowadzono badanie w formie elektronicznej ankiety przy pomocy programu ankietującego „Ankieter” wśród pracowników dydaktycznych i naukowo- dydaktycznych Uczelni, dotyczące oceny warunków prowadzenia zajęć, pomocy ze strony Uczelni, oceny zajęć na kierunku, a także sylwetki dydaktyka oraz samooceny. Wyniki z przeprowadzonego badania zostały opracowane przez Radę ds. Jakości Kształcenia w postaci raportu i umieszczone na stronie internetowej Uczelni (Raport Rady ds. Jakości Kształcenia ogólnej oceny jakości kształcenia-ankieta dla pracowników 2010/2011).

- *Ocena pracowników nie będących nauczycielami akademickimi* odbyła się poprzez ocenę pracy dziekanatu w formie ankiety ogólnowydziałowej, za przeprowadzenie badania odpowiedzialny był Samorząd Studentów. Wyniki oceny zostały opracowane w postaci raportu i zaprezentowane Radzie ds. Jakości Kształcenia na spotkaniu w dn. 11.04.2011 r.

- *Badanie kariery zawodowej absolwentów.* Z otrzymanych informacji trwają obecnie prace nad opracowaniem procedury oraz metodologii badania losów zawodowych absolwentów wszystkich wydziałów Uczelni poprzez powołanie Zespołu ds. Opracowania Strategii Relacji UAM z Absolwentami, którego zadaniem jest wypracowanie długofalowej strategii budowy relacji Uczelni z jej absolwentami. W ramach współpracy z Radą ds. Jakości Kształcenia, Biurem Karier oraz Stowarzyszeniem Absolwentów Zespół podjął prace nad złożeniem aplikacji o grant badawczy i opracował strategię pozyskania środków (Protokół z posiedzenia Senatu z dn. 30.01.2012 r.). Na obecnym etapie absolwenci Wydziału Historycznego wypełniają oświadczenie, w którym wyrażają zgodę na udział w programie oraz udostępniają dane kontaktowe do przeprowadzenia badania. Ze strony Komisji przedstawiono sugestie, aby po przeprowadzonych analizach sporządzać podsumowania wyników w postaci np. raportów, które sugeruje się upowszechniać w taki sposób, aby informacja zwrotna trafiła do osób biorących bezpośredni udział w badaniu oraz służyła innym zainteresowanym np. osobom zajmującym się weryfikacją i wprowadzaniem zmian w programach kształcenia poszczególnych kierunków studiów.

W celu stałego podnoszenia jakości procesu kształcenia prowadzone są badania opinii pracodawców związanych z posiadaniem kwalifikacji absolwentów Uczelni oraz oczekiwaniami rynku pracy po odbyciu praktyk zawodowych w formie opinii wyrażanej

przez opiekuna praktyk. Na szczeblu centralnym Uczelni prowadzone jest stałe monitorowanie oczekiwań społeczności lokalnej oraz samorządów terytorialnych w związku z realizacją założeń strategicznych związanych z rozwojem Regionu, a także działalnością Uczelnianego Centrum Innowacji i Transferu Technologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (Uchwała Senatu nr 260/2011 z dn. 28.11.2011 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu, Zarządzenie Rektora nr 121/2003/2004 z dn. 31.08.2004 r. w sprawie utworzenia Uczelnianego Centrum Innowacji i Transferu Technologii), którego podstawowym celem jest inicjowanie, koordynowanie i realizacja działalności związanej z kreowaniem postaw innowacyjnych i przedsiębiorczych społeczności akademickiej tj. pracowników naukowych, studentów, doktorantów oraz transferem technologii i komercjalizacją wyników badań naukowych do praktyki społecznej i gospodarczej, a także prezentowaniem oferty badawczej, szkoleniowej i konsultingowej Uczelni w środowisku gospodarczym miasta, regionu i kraju, a także poza jego granicami.

W celu zwiększenia jakości kształcenia na Wydziale Historycznym Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia wypełnia co dwa lata tzw. wydziałowe arkusze samooceny, opracowywane przez Uczelnianą Radę ds. Jakości Kształcenia, która sporządza raport ogólnouniwersytecki oraz upowszechnia opinie poprzez umieszczenie na stronie internetowej Uczelni. Z kolei Uczelnia wpływa na zwiększenie jakości kształcenia poprzez realizację projektu „Podnoszenie zdolności dydaktycznych UAM” wraz z określeniem celu strategicznego jako najwyższej jakości kształcenia oraz podjęciem działań naprawczych.

Nadzór nad Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia tj. Uczelnianym Systemem Zarządzania Jakością sprawuje Rektor. Funkcję koordynacji, nadzór nad wdrażaniem i funkcjonowaniem na szczeblu Uniwersytetu pełni Prorektor ds. Kształcenia, natomiast na szczeblu wydziałowym Dziekan.

Procedury działania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni zostały opisane w Zarządzeniu Rektora nr 322/2011/2012 z dn. 03.02.2012 r. w sprawie określenia procedur funkcjonowania Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością, w którym przedstawiono zakres i odpowiedzialność za prowadzenie działań projakościowych, monitoring jakości kształcenia oraz doskonalenie jakości kształcenia, w tym także określono obowiązek sprawozdawczości spoczywający na Radzie ds. Jakości Kształcenia i przewodniczących Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia z podjętych działań.

Stosowanie się do procedury sprawdzającej efektywność działania systemu i polityki korygującej zapewniania jakości kształcenia na odpowiednim poziomie odbywa się poprzez coroczne przygotowywanie przez Wydział sprawozdania z oceny własnej dla Rady ds. Jakości Kształcenia tzw. Arkusz oceny stanu wyjściowego jakości kształcenia, w którym zawiera się podsumowania działań jednostki na rzecz podniesienia jakości kształcenia oraz podejmowanie przyszłych inicjatyw (Arkusz oceny stanu wyjściowego jakości kształcenia Wydziału Historycznego za 2010 rok), zatwierdzony przez Radę Wydziału, natomiast na szczeblu centralnym Rada ds. Jakości Kształcenia opracowuje zbiorczy Raport ogólnouczelniany dla Rektora i Senatu wraz z opisem ocen i zaleceń dla poszczególnych jednostek (Raport Rady ds. Jakości Kształcenia o działaniach dotyczących jakości kształcenia w Uniwersytecie z dn. 03.01.2011 r.).

Dokumentacja dotycząca Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością jest prowadzona i udostępniana przez Dziekanat, Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, w sposób zgodny z przepisami powszechnie obowiązującymi. Zwraca się jednak szczególną uwagę na znaczne rozproszenie dokumentów w Uczelni oraz zwrócenie większej uwagi na prowadzenie kompletnej dokumentacji dotyczącej systemu zapewniania jakości kształcenia.

Sugeruje się także protokołowanie spotkań Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia wraz ze sporządzaniem listy obecności, która umożliwiłaby formułowanie ewentualnych wniosków o stopniu zainteresowania prowadzonymi pracami przedstawicieli studentów i doktorantów, w tym także ich świadomości o możliwym wpływie na podejmowane działania. Należy również dopracować procedury formalnego zatwierdzania dokumentacji przez osoby odpowiedzialne tj. przewodniczących, ewentualnie protokolantów właściwych zespołów i komisji powołanych do prac nad oceną, zapewnianiem oraz doskonaleniem jakości kształcenia, w tym także dokonać weryfikacji pod względem formalnym istniejącej dokumentacji w celu uzupełnienia w/w podpisów.

Bardzo ważnym elementem jest wypracowanie odpowiednich form współpracy pomiędzy jednostkami Wydziału oraz centralą Uczelni, w tym przepływu informacji, aby podejmowane czynności przełożyły się na spójność, kompleksowość oraz precyzyjność prowadzonych spraw, a także wnioskowanie o prawidłowym funkcjonowaniu systemu zapewniania jakości kształcenia na poziomie centralnym i wydziałowym.

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

W wyniku przeprowadzonej weryfikacji dokumentów oraz informacji otrzymanych podczas pobytu Zespołu Oceniającego PKA w Uczelni stwierdza się, iż powołana w 2010 roku w jednostce Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia nie monitorowała kompleksowo wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Wzmoczone działania zostały podjęte po dopracowaniu procedur i regulacji poszczególnych elementów systemu, które do niedawna były przedmiotem działań doraźnych. Na obecnym etapie określono procedury dotyczące dokonywania analiz i podejmowania działań odnoszących się do poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia oraz doskonalenia Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia. Zwraca się jednak szczególną uwagę na konieczność dopracowania stosowanych procedur związanych z przygotowywaniem, obiegiem oraz kompletowaniem dokumentacji związanej z funkcjonowaniem oraz doskonaleniem systemu zapewniania jakości (m.in. protokołowanie spotkań Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia), w tym sporządzaniem i analizowaniem wyników z przeprowadzonych badań, co w przyszłości przełoży się na spójność i kompletność. W związku z powyższym Władze jednostki mają świadomość konieczności stworzenia odpowiednich mechanizmów, a także zrobiły już istotny krok przygotowując dokumentację podczas wizytacji PKA.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny instytucjonalnej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
strategia rozwoju		X			
wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		

cele i efekty kształcenia na studiach doktoranckich i podyplomowych oraz system ich weryfikacji		X			
zasoby kadrowe, materialne i finansowe			X		
prowadzenie badań naukowych		X			
współpraca krajowa i międzynarodowa		X			
system wsparcia studentów i doktorantów		X			
przepisy wewnętrzne normujące proces zapewnienia jakości kształcenia		X			

Odniesienie się do dokonanej przez jednostkę analizy SWOT w kontekście wyników przeprowadzonej oceny wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz oceny zasobów kadrowych, materialnych, działalności naukowej i międzynarodowej, współpracy z beneficjentami procesu kształcenia.

Po przeprowadzonej wizytacji należy zgodzić się z opinią Wydziału Historycznego UAM, że **MOCNĄ** jego stroną jest oferta dydaktyczna, zapewniająca dobre kształcenie na ugruntowanych od lat kierunkach studiów, takich jak archeologia, etnologia, historia, historia sztuki i muzykologia oraz na stale doskonalonych – studiach wschodnich. Jest to wynikiem zarówno sprawdzonych i stale poprawianych programów studiów, jak i wysoko wykwalifikowanej kadry, prowadzącej dydaktykę zgodnie z posiadanymi specjalizacjami i w korelacji z badaniami naukowymi. Wydział posiada również dobrze prosperujące studia doktoranckie oraz ciekawą ofertę studiów podyplomowych, zbudowaną we współpracy z podmiotami zewnętrznymi (organizacjami środowiskowymi i w kontakcie z pracodawcami). Potwierdzeniem wysokich kwalifikacji pracowników jest również zakres uprawnień Wydziału (i Instytutu Historii) do nadawania doktoratów i habilitacji w zakresie czterech dyscyplin. Także zasoby biblioteczne poszczególnych Instytutów i Katedry oraz liczba podpisanych umów w ramach programu ERASMUS-SOCRATES dają jednostce mocne podstawy do nowoczesnego kształcenia na wszystkich poziomach studiów.

Trudno natomiast zgodzić się z opinią Wydziału Historycznego, że jego mocną stroną jest funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. System ten jest bowiem dopiero wdrażany na Wydziale i niektóre jego elementy, zdefiniowane na poziomie ogólnouniwersyteckim, nie mają pełnego odzwierciedlenia lub są prowadzone we własny sposób, odrębny w każdym instytucie. Ponadto „system” nie obejmuje studiów III stopnia i studiów podyplomowych, na których prowadzone są jedynie doraźne działania, nie objęte dotychczas systemem ogólnoucześnie. Wydział nie wypracował dotychczas skutecznych

sposobów monitorowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz stosowanych procedur, prawidłowości doboru metod i narzędzi przeprowadzania oceny w celu zwiększenia efektywności działania systemu. Nie można też stwierdzić, że Wydział prowadzi pełną dokumentację dotyczącą kompletności dokonywanych analiz i podejmowanych działań odnoszących się do poszczególnych czynników mających wpływ na jakość kształcenia na prowadzonych kierunkach studiów, studiach doktoranckich i studiach podyplomowych, a rola interesariuszy zewnętrznych w kreowaniu Systemu i ocenie jego funkcjonowania jest znikoma. Rozwój wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia i jego wdrażanie na Wydziale należałoby raczej wpisać po stronie szans.

Zgodnie z opinią Wydziału, do **NEGATYWNYCH** stron należy przede wszystkim baza lokalowa, w tym brak specjalistycznych pracowni oraz brak wystarczającej ilości pomieszczeń dla pracowników, sal wykładowych wyposażonych w multimedia i pomieszczeń dla magistrantów. Szkoda, że infrastruktury materialnej Wydziału nie monitoruje wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia. Trzeba jednocześnie dodać, że sytuacja lokalowa niedługo ulegnie poprawie. Także poziom finansowania Wydziału jest niewystarczający, co powoduje perturbacje na poziomie polityki personalnej (brak możliwości zatrudniania nowych pracowników zgodnie z faktycznymi potrzebami dydaktycznymi i naukowymi). Przyznanie Wydziałowi kategorii B podczas ostatniej parametryzacji dodatkowo spowodowało zmniejszenie finansowania badań naukowych oraz kłopoty z pozyskiwaniem grantów wewnętrznych UAM.

SZANSĄ Wydziału Historycznego jest niewątpliwie bliska perspektywa znaczącej poprawy warunków lokalowych, w pełni realna, gdyż przystąpiono już do budowy gmachu w obrębie kampusu na Morasku. Także szansą jest system wewnętrznego zapewnienia jakości kształcenia, którego kompleksowe wprowadzenie usprawni funkcjonowanie jednostki, wychwytywanie braków i niedociągnięć, monitorowanie studentów, kadry i procesów dydaktycznych. Po stronie szans umieścić należy również relacje z interesariuszami zewnętrznymi. Wydział korzysta z nich na razie w niewielkim stopniu, gdyż przez lata na studiach humanistycznych nie było takiej tradycji. Natomiast dobra współpraca ze szkołami, muzeami, galeriami sztuki, organizacjami samorządowymi itd., jeśli nabierze charakteru instytucjonalnego, zapewni dalsze doskonalenie efektów kształcenia i jeszcze lepszą identyfikację poszczególnych kierunków i poziomów studiów na rynku edukacyjnym i rynku pracy.

Otwarcie na otoczenie społeczno-gospodarcze trzeba postrzegać w kontekście największego **ZAGROŻENIA**, za jakie Wydział uznaje zmniejszającą się ilość kandydatów na studia. Możliwość optymalizacji ryzyka kłopotów w zakresie rekrutacji zależy będzie niewątpliwie od znajomości rynku pracy i potrzeb w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji przez absolwentów w ramach studiów podyplomowych. Zagrożeniem może się stać również „odwrócona piramida” kadrowa, której symptomy już się rysują, polegająca na rosnącej przewadze osób z habilitacją nad doktorami, co częściowo wynika z niedostatecznego poziomu finansowania Wydziału.

W odpowiedzi na raport samooceny Wydział Historyczny UAM przedstawił wiarygodne informacje dotyczące wdrożonych działań naprawczych. W zakresie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia rozszerzono jego działania na studia III stopnia i studia podyplomowe poprzez wzmocnienie od roku akad. 2012/2013 pozycji interesariuszy wewnętrznych (większy udział studentów i słuchaczy w kształtowaniu i monitorowaniu programów nauczania) i zewnętrznych (udział w procesie badania, oceny i ustalania efektów

kształcenia, oraz wydziałowych zespołach działających na rzecz WSZJK), wprowadzenie zasady protokołowania posiedzeń Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia, a także poprzez wprowadzenia oceny zajęć na studiach III stopnia, ankiet oceny bazy dydaktycznej i naukowej oraz sformalizowanie systemu ankiet ewaluacyjnych. Zadeklarowano bliższą współpracę z interesariuszami zewnętrznymi i wyjście poza tradycyjny krąg środowisk muzealnych, oświatowych i kulturalnych w stronę sektora bankowego i instytucji samorządowych. Pozwala to na uznanie, iż WSZJK działa **w pełni**. Ponadto na studiach III stopnia wprowadzono zajęcia fakultatywne. Uzyskano dodatkową powierzchnię użytkową po współużytkującym gmach Collegium Historicum Banku PKO BP, co doraźnie poprawiło warunki lokalowe. Poprawiono też dotychczasowe formalne nieścisłości w trybie przyznawania stypendium doktoranckiego.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			